

”EI LAPSIA, ELÄIMIÄ EIKÄ PYROTEKNIKKAA”

Haasteelliset elementit Ennustus -lyhytelokuvassa

Tampereen ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelman tutkintotyö
Kuvaus
Huhtikuu 2009
Anna-Kaisa Haapala

OPINNÄYTTEEN TIIVISTELMÄ

Anna-Kaisa Haapala

Ei lapsia, eläimiä eikä pyrotekniikkaa

Huhtikuu 2009

52 sivua

Tampereen ammattikorkeakoulu

Viestinnän koulutusohjelma

Kuvaus

Lopputyön muoto: Projektimuotoinen

Lopputyön ohjaajat: Pertti Näränen ja Arto Koskinen

Avainsanat: Lapset, eläimet, casting, ohjaus, pyrotekniikka

Opinnäytteeni perustuu lopputyönä ohjaamaani 19 -minuuttiseen lyhytelokuvaan nimeltä Ennustus. Ennustuksessa oli näyttelemässä sekä lapsia että eläimiä. Elokvassa oli myös kohtaus, jossa tarvitsimme pyrotekniikkaa. Näihin kolmeen haastavaan osa-alueeseen keskityin tehdessäni kirjallista opinnäytetyötäni. Haastattelin alan asiantuntijoita heidän kokemuksistaan näistä elokuva-alan keskeisistä haasteista, ja näin ollen peilasin myös omia kokemuksiani haastatteluista saamiini näkemyksiin. Haastateltavina minulla oli kaksi elokuvaohjaajaa, Kaisa Rastimo ja Raimo O. Niemi, jotka ovat töissään ohjanneet paljon sekä lapsia että eläimiä. Lisäksi haastattelin eläinten ohjaajaa Tapani Launosta sekä pyrotekniikan asiantuntijaa Jouni Kivimäkeä.

THESIS SUMMARY

Anna-Kaisa Haapala

No children, animals or pyrotechnics

April 2009

52 pages

TAMK University of Applied Sciences

Media Programme

Area of specialisation: Filming

Type of Final Project: Project

Thesis supervisors: Pertti Näränen and Arto Koskinen

Keywords: Children, animals, casting, direction, pyrotechnics

Abstract:

My thesis is based on my shortfilm, Rain Must Fall, which I directed as my final project at TAMK University of Applied Sciences. There were children and animals acting in the film. The film had also one encounter where we needed pyrotechnics. These three challenging elements were the topics I concentrated on my written thesis. I interviewed some experts about these three challenges while directing movies. I compared my own experiences with those they had. I interviewed two directors, Kaisa Rastimo and Raimo O. Niemi, who have directed many films with children and animals. I also interviewed an animal trainer and director Tapani Launonen and Jouni Kivimäki who is a pyrotechnic expert.

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Tutkimus ja analyysimenetelmät.....	6
2.1	Haastattelut.....	6
2.2	Oma kokemus.....	6
3	Lapset	8
3.1	Casting.....	8
3.2	Rastimon kokemuksia castingistä	9
3.3	Niemen kokemuksia castingistä.....	12
3.4	Harjoitukset	14
3.5	Niemen kokemuksia lasten kanssa harjoittelusta.....	14
3.6	Rastimon kokemuksia lasten kanssa harjoittelusta.....	15
3.7	Kuvaukset ja lasten ohjaaminen	16
3.8	Niemen kokemus kuvauksista ja lasten ohjaamisesta	16
3.9	Mitä tulee ottaa huomioon kun mukana on lapsia?	20
3.10	Mahdolliset ongelmatilanteet ja niistä selviäinen.....	22
4	Eläimet	25
4.1	Taustatutkiminen ja eläinten valinta	25
4.2	Eläinten kouluttaja Launosen kokemus elokuvatuotannoista	26
4.3	Eläinten kanssa harjoittelu sekä toimiminen kuvauksissa	28
4.4	Rastimon näkemys eläinten kanssa työskentelystä	31
4.5	Niemen näkemys eläinten kanssa työskentelystä.....	33
4.6	Eläimet eivät ole rekvisiittaa.....	36
4.7	Mahdolliset ongelmatilanteet ja niistä selviäminen.....	38
5	Pyrotekniikka	43
5.1	Käyttötarve.....	43
5.2	Miten, miksi?	43
5.3	Ammattilaiset	44
5.4	Lapset ja pyrotekniikka.....	45

5.5	Eläimet ja pyrotekniikka	46
6	Pohdintaa, oman työn arviointia sekä yhteenveto .	48
	Lähteet	52

1 Johdanto

Opiskeluiden alusta saakka yleinen ohjesääntö tai ainakin moneen kertaan hoettu neuvo on, ettei AV-projekteihin tulisi ottaa mukaan lapsia, eläimiä tai pyrotekniikkaa. Tätä on perusteltu sillä, että nämä elementit vievät sekä aikaa että rahaa, eivätkä ne ole hallittavissa.

Myöskään kyseisten elementtien ohjausta ei opeteta koulussamme. Kuitenkin koulussamme tehdään vuosittain useita kymmeniä lyhytelokuvia, musiikkivideoita, mainoksia ja dokumentteja, ja vielä niin että laatu ja taso ovat hyviä ellei erinomaisia. TTVO on teknisesti edelläkävyyä AV-alan oppilaitos jossa kuvaajat, valaisijat, leikkaajat ja äänisuunnittelijat saavat ajanhermoilla olevaa teknistä opetusta, mutta käsikirjoitus ja ohjaus jäävät vähemmälle, mikä tietysti on ymmärrettävää jo senkin vuoksi ettei kyseisille osa-alueille ole omia linjoja. Usein kuitenkin kuulee että jokin projekti on hienosti kuvattu tai valaistu, mutta tarina tai ohjaus ei toimi.

Opinnäytteeni projektiosuus on käsikirjoittamani ja ohjaamani lyhytelokuva *Ennustus*. Ennustus perustuu tositariinaan, ja se sijoittuu sodanjälkeiselle uudelleenrakennusajalle. Elokuva kertoo erään perheen traagisen tarinan. Ennustuksessa on ollut näyttelijöinä sekä lapsia että eläimiä. Lisäksi elokuvassa on käytetty pyrotekniikkaa.

Jean Renoir sanoo että ”lapset ja eläimet on syytä maalata kulissemiin”. (Kauppinen 2008) Onko todellakin näin?

2 Tutkimus ja analyysimenetelmät

2.1 Haastattelut

Opinnäytetyötäni varten haastattelin eläinten ohjaajaa Tapani Launosta, joka on kouluttanut ja ohjannut eläimiä mm. elokuvissa *Rölli ja Metsänhenki*, *Koirankynnen leikkaaja*, *Helmiä ja sikoja* sekä *Suden arvoitus*. Launosen lisäksi haastattelin myös kahta elokuvaohjaajaa, joiden elokuvissa on usein esiintynyt sekä lapsia että eläimiä. Nämä ohjaajat ovat Kaisa Rastimo (mm. *Heinähattu ja Vilttitossu*, 2002 ja *Myrsky*, 2008) ja Raimo O. Niemi (mm. *Susikoira Roi* 1987, *Susikoira Roi saaristossa* 1988, *Poika ja ilves* 1998 sekä *Suden arvoitus* 2006).

Haastatteluissani keskityin ensisijaisesti lasten ja eläinten ohjaamiseen, sekä siihen mitä tulee ottaa huomioon jo ennakkosuunnitteluvaiheessa. Haastattelin molempia ohjaajia lasten castingistä harjoitteluun sekä kuvauksiin asti. Eläinten ohjaajaa puolestani haastattelin hänen työstään elokuvaprojekteissa, eläinten valinnasta aina ennakkoharjoitteluun sekä kuvauksiin saakka. Lisäksi sivusin kaikkien haastateltavien kanssa pyrotekniikan käyttöä kohtauksissa, joissa näyttelee joko lapsi tai eläin. Pyrotekniikka on kuitenkin osa-alue, jonka jätin tietoisesti vähemmällä huomiolla jo kirjallisen opinnäytetyöni suunnitteluvaiheessa. Pyrotekniikka-osioon haastattelin Jouni Kivimäkeä, joka on jo vuosia toiminut stunttina erilaisissa elokuvissa ja TV-sarjoissa. Hän on stunteissaan ollut paljon tekemisissä pyrotekniikan kanssa ja myös itse tehnyt jonkun verran tehosteita.

2.2 Oma kokemus

Minulla itselläni on kokemusta niin lapsista kuin eläimistäkin. Olen omistanut erilaisia eläimiä elämäni aikana (koiria, kissoja, marsuja ja kaneja) ja tämän lisäksi hoitanut myös hevosia ja pienempänä jopa tätini lehmiä. Lukion jälkeen valmistuin lähihoitajaksi. Opintoissani suuntauduin Lasten ja nuorten hoitoon ja kasvatukseen, ja olen työskennellyt lasten ja nuorten kanssa mm. iltapäiväkerhoissa ja nuorisotaloilla sekä hoitanut lapsia perheissä. TTVO:lla opiskeluideni ohessa olen toiminut jo yli kaksi vuotta YLE TV 2:lla lasten ja nuorten toimituksessa freetoimittajana. Teen inserttejä erilaisista harrastuksista ja ilmiöistä koululaisten viikonloppuohjelmaan nimeltä Galaxi. Galaxin reissaavana reportterina tapaan ja haastattelen paljon lapsia, jotka esiintyvät

kameralle siinä kuin minäkin. Aiemmin koulutyönäni olen ohjannut lyhytelokuvan nimeltä *Kotista*, jossa esiintyy pääosissa kaksi lasta. Kynnys lähteä ohjaamaan lopputyönäni lyhytelokuvaa, jossa on sekä lapsia että eläimiä, ei ollut kokemuksieni vuoksi kovinkaan suuri.

Päättötyönäni ohjaamassa lyhytelokuvassa Ennustus minulla oli mukana kaksi lapsinäyttelijää sekä vauva. Ennustuksessa näytteli lisäksi hevonen, lehmä ja kissa. Elokuvan lopussa on kohtausta, jossa talo sytytetään palamaan.

Kirjallisessa opinnäytetyössäni vertaan haastatteluista saamiani näkemyksiä keskenään sekä peilaan niitä omiin kokemuksiini.

3 Lapset

3.1 Casting

Lapsia valittaessa täytyy olla selvillä siitä, millaista henkilöä haetaan kyseiseen rooliin. Roolin muovaa pitkälle käsikirjoitukseen kirjoitetun lapsen luonne ja tyyppi, mutta se ei tarkoita sitä, että lapsen joka näyttelee kyseistä roolia, tarvitsisi olla samankaltainen luonteeltaan. Lapselta vaaditaan rohkeutta heittäytyä olemaan joku muu, jopa täysin toisenlainen kuin hän itse on. Se on tärkeintä, miten lapsi tuo itseään esille; millainen persoonallisuus ja temperamentti hänellä on tuoda itseään ja tunteitaan julki.

Ennustuksen castingiä rupesimme miettimään yhdessä apulaisohjaaja Essi Rakkolaisen sekä tuotannon avustajan Vilja Byströmin kanssa maaliskuussa 2008. Liisan rooliin olin ajatellut jo pidemmän aikaa 10-vuotiasta Jemina Periahoa, joka näytteli myös lyhytelokuvassani Kotista. Jemina sopi rooliin niin ikänsä, ulkonäkönsä kuin temperamenttinsakin puolesta. Niinpä en edes castannut muita tyttöjä kyseiseen rooliin, vaan esitin asian ensin Jeminan vanhemmille ja sitten Jeminalle itselleen. Kerroin Jeminan vanhemmille millainen lyhytelokuva oli kyseessä, sekä sen että elokuvassa olisi esillä paljon vaikeita asioita kuten kuolemaa. Annoin heille käsikirjoituksen kotiin luettavaksi ja pyysin miettimään asiaa. Jemina kiinnostui roolista kovasti, vaikka pitikin tarinaa ensi alkuun aika surullisena. Hänen vanhempansa olivat kuitenkin käyneet Jeminan kanssa käsikirjoituksen läpi sekä keskustelleet sen isoista aiheista; syntymästä ja kuolemasta sekä siitä, mitä näyttelijä joutuu tekemään erilaisia rooleja näytellessään. Tämän jälkeen tyttö ilmaisi vahvan tahtonsa tulla elokuvaan mukaan.

Katsomatta siihen, onko lapsella näyttämökokemusta, kannattaa etsiä sellaisia, joiden mielikuvitus aukeaa helposti ja jotka ovat vapaita, herkkiä ja älykkäitä sekä tunteissaan avoimia (Weston 1999, 339).

Toista lapsinäyttelijää, 5-7-vuotiasta poikaa, lähdimme hakemaan erilaisista päiväkotien yhteydessä pidettävistä näytelmäkerhoista, esikouluista ja ekaluokilta. Potentiaaliset pojat pyysimme käymään koulullamme, jossa järjestimme kahteen otteeseen casting-tilaisuuden. Castingissä juttelin poikien kanssa mm. harrastuksista ja piirretyistä ja kävimme läpi harjoituksia, joissa näyteltiin erilaisia tunnetiloja. Harjoituksia teimme

niin, että luokassa oli vain kamera, minä ja poika, mutta myös niin että Jemina oli mukana.

3.2 Rastimon kokemuksia castingistä

Heinähattu ja Vilttitossu -elokuvan castingin loppuvaihe oli Rastimon mukaan vaikein, koska noin kymmenen lahjakkaan lapsen taso oli kova. Näiden lasten kanssa ohjaaja alkoi käydä läpi käsikirjoitusta, puhui elokuvasta ja harjoitteli jo joitain kohtauksia. Rastimo laittoi myös erilaisia lapsia näyttelemään keskenään, mikä tuo esille lasten henkilökemiat, parhaat parit sekä sen mikä rooli mahdollisesti kuuluisi kenelle. Vilttitossun valinta (Tilda Kiianlehto) alkoi tässä vaiheessa olla Rastimolle selvä. Heinähattu puolestaan löytyi niin että Vilttitossuksi valitun Tildan läheisimmäksi kaveriksi castingeissä muodostuneella Katriina Tavilla oli jo harjoituksissa isosisko-asetelma Tildan suhteen, ja tytöt tulivat hyvin juttuun. Lisäksi he kävivät sisaruksista myös ulkonäöllisesti. (Rastimo, 13.2.2009)

Ennustuksen castingiä tehdessäni juttelin lasten vanhempien kanssa elokuvasta, kuvausaikatauluista ja käytännöistä sekä käsikirjoituksesta ja sen vaikeista teemoista. Kerroin vanhemmille mitä kuvauksissa tapahtuu, mille ajankohdille ne sijoittuvat ja sen että ottaisimme huomioon ettei lapsen päivä venyisi liian pitkäksi (ei ylittäisi 7-8 tuntia). Annoin myös käsikirjoituksen vanhemmille luettavaksi sekä kerroin oleelliset asiat siihen liittyen. Ennustus pitää sisällään paljon kuolemaa ja surua, mitä lapsen voi olla vaikea ymmärtää, joten tein myös selväksi ettei lapselle tarvitse kertoa koko käsikirjoituksen sisältöä, ja että jokaisen lapsen kanssa voitaisiin jutella kuolemasta lapsen yksilöllisen tason mukaan. Lisäksi kerroin myös omasta työkokemuksestani lasten kanssa ja siitä että olen tottunut käsittelemään heidän kanssaan myös vaikeita asioita. Vanhemmat ottivat lyhytelokuvan idean ja minut hyvin vastaan, eikä kysymyksiä juurikaan noussut elokuvan suhteen.

Castattayäni pojat läpi, heidän joukostaan erottui edukseen kaksi lasta, joiden välillä kävin pitkän mietintäprosessin. Päädyin kuitenkin valitsemaan Laurin rooliin Eino Rasilan, joka oli pojista vanhempi ja osasi jo hieman lukea. Lisäksi hän oli ulkonäöllisesti rooliin sopivampi. Eino oli tuolloin vielä esikoululainen.

Kaisa Rastimolla puolestaan on se kokemus, ettei kiinnostuneita tai kovin hyviä lapsinäyttelijä-ehdokkaita tahdo löytyä kouluista. Sen sijaan hän on hakenut molempiin

elokuviinsa lapset yleisen castingin kautta, jota on mainostettu lehdissä eri puolilla Suomea. Rastimon mukaan tämä on ensinnäkin hyvää PR-toimintaa elokuvalle sekä takaa suuren otannan innokkaista lapsista, jotka haaveilevat pääsevänsä suureen lapsirooliin. Hän painottaa ison otannan tärkeyttä, koska siinä näkee helpoiten lapsinäyttelijöiden erot. Myrskyä mainostettaessa ja siihen lapsia haettaessa vanhempien täyttämiä hakemuksia tuli jopa 2000 kappaletta, joista 1600 kutsuttiin koekuvauksiin. Sekä Myrskyn että Heinähatun ja Vilttitossun castingit olivat monivaiheisia ja ne kestivät noin kolmisen kuukautta. Molemmissa castingeissä Rastimo oli lähtenyt liikkeelle haastattelemalla lapsia. Hänen mukaansa haastattelussa saa hyvin selville, mikä on lapsen oma ominaisuus ja persoonallisuus. Rastimo painottaakin, että hänen mielestään lasta ohjattaessa roolin pitää lähteä hyvin pitkälle lapsesta itsestään ja tämän persoonallisuudesta, sillä lasta ei voi pakottaa mihinkään rooliin. Haastattelun lisäksi Rastimo on kokenut hyvänä ja paljastavimpana harjoituksena tanssi-eläytymistehtävän, joka kertoo paljon niin lapsen ruumiinkielestä, itsensä ilmaisemisesta, liikkeistä kuin persoonallisuudesta ja temperamentistakin. Tanssi-eläytymistehtävä vaatii lapselta myös rohkeutta heittäytyä, ihan niin kuin elokuvan tekeminenkin.

Heinähattu ja Vilttitossu -elokuvan castingissä tehtävänä oli ”tyhmä äiti” -tanssi, eli tyttöjen piti kiukutella tyhmälle äidille. Tanssi paljasti ne tytöt, jotka hakkasivat lattiaa hennosti ja ne, jotka tekivät sen tomerasti ja rytmikkäästi tunteella. (Rastimo, 13.2.2009).

Rastimo on valinnut tanssiharjoituksiinsa itse musiikit, mutta arvioinnissa hänellä on ollut mukana tanssipedagogeja, jotka tekevät työtä lasten ja nuorten parissa.

Rastimo painottaa lapsinäyttelijää valittaessa, että yhtä tärkeää kuin hyvän lapsen löytäminen on se, että lapsella on hyvät, yhteistyökykyiset ja ymmärtävät vanhemmat. Hänen ohjeensa onkin, että jos lapsen vanhemmat ovat vaikeat niin lasta ei kannata valita, sillä perhe joutuu elokuvanteon aikana joustamaan niin paljon, että yhteistyökyvyttömien vanhempien kanssa tämä johtaa helposti riitatilanteisiin (Rastimo, 13.2.2009).

Jeminan ja Einon vanhemmat olivat molemmat jo casting-vaiheessa yhteistyöhaluisia ja -kykyisiä mikä edesauttoi elokuvan suunnittelussa ja sen tekemisessä. Harjoituksia ja tapaamisia kun kuitenkin oli kesällä muutamaan otteeseen, koulusta piti saada vapaata

kuvauksiin ja kuvausaikataulut olivat osin kinkkisiä esimerkiksi Einolla, jolla saattoi olla myöhäinen iltakohtaus ja aikaisin seuraavana aamuna taas uusi kohtaus. Vanhempien kanssa kommunikointi alusta saakka oli helppoa eikä minkäänlaisia ongelmatilanteita tältä osin syntynyt.

Vauva, joka näytteli Liisaa vastasyntyneenä, löytyi tuotantotiimimme keskuudesta. Hän on jälkituottajamme Aki-Ville Auvisen tytär Emma. Tutun lapsen löytäminen helpotti tilannetta ja Akin tietämys alasta ja konkreettisuus kuvauksista edesauttoi tässä tilanteessa. Vauva pidettiin lämpimänä äitinsä tai isänsä hoivissa aina itse kuvan purkittamiseen asti. Myös kuvaamisen aikana hänellä pyrittiin pitämään mahdollisimman paljon vaatetta kapalon / kastemekon alla. Vauvan kohtaukset sujuivatkin hyvin ja ongelmitta.

Rastimon mielestä Myrskyä tehtäessä vaikeinta oli löytää näyttelijää teini-ikäisen punkkaripojan Rompun rooliin. Rastimon mukaan tämä johtuu siitä että rooliin hakeneet pojat olivat harrastaneet tyttöjä vähemmän näyttelemistä ja ne pojat jotka näyttelivät, olivat pääsääntöisesti feminiimisempiä luonteeltaan kuin mitä Rompun rooliin haettiin. Rompun täytyi olla macho-jätkä, joka pystyisi uskottavasti pomputtamaan 13-vuotiasta Minttua (Sara Tammela). Romppua näytellyt Antti Väre nousi kuitenkin selkeästi esille siitä porukasta, jotka Rompun roolia hakivat (Rastimo, 13.2.2009).

Varhaisnuoret ja teini-ikäiset ovat lapsuuden ja aikuisuuden rajalla. Heidän vapaat fantasiansa saa vielä kiinni, mutta heitä voi ruveta jännittämään ja he voivat kehittää erilaisia maneereja. Ohjaajan on voitettava heidän luottamuksensa ja kunnioituksensa ihmisenä saadakseen heiltä yksinkertaisen ja aidon esityksen (Weston 1999, 340).

Eino Rasila ei ollut näytellyt aiemmin, ja koska hän oli esikoulussa, ei hänellä ollut juurikaan kokemusta minkäänlaisesta esiintymisestä. Niinpä repliikkejä opeteltaessa ne kyllä muistettiin ja opittiin, mutta niiden ilmaisu ja sen esille nostaminen oli haastavinta. Eino puhui repliikkinsä ulkoa kuin olisi lukenut ne paperista, enkä löytänyt kovinkaan helposti yhteistä kieltä sanojen painoituksille tai lauseiden välissä pidettävillä tauoilla. Einon kanssa kommunikointi löytyi pikkuhiljaa elokuvaa kuvattaessa. Kun hänellä syysjaksolla oli viimeiset kuvauspäivät, oli ekaluokkalainen oppinut pisteen

merkityksen, jota pystyimme hyväksikäyttämään lauseiden välissä niin, että Eino ajatteli mielessään niiden väliin pisteen jolloin tauko syntyi. Valitettavasti tämä löydettiin vasta silloin kun Einon tärkeimmät repliikkikohtaukset oli jo kuvattu kesäjaksolla.

3.3 Niemen kokemuksia castingistä

Raimo O. Niemi castasi uransa alkuvaiheessa kaikki lapset itse. Hän teki paljon töitä televisioon ja sai kuvaussihteereiltä hyviä neuvoja sekä kontakteja mm. kouluihin. Susikoira Roihin ohjaaja kävi läpi noin 50-100 lasta. Kissan kuolema -elokuvaan Niemi kuvasi ja haastatteli jopa 800 nuorta ennen kuin löysi päähenkilöt. Poika ja ilves -elokuvaan poikien castaus poikkesi siltä osin, että elokuvan luxenburgilainen osatuottaja oli toivonut, että elokuvan päähenkilöksi löytyisi suomalainen nuori poika, joka oli maassamme jo tunnettu. Konsta Hietanen castattiin kyseiseen rooliin ja valinta oli heti varma.

Suden Arvoituksen castingingin teki erikseen siihen palkattu henkilö, joka kiersi ja ajoi Kuusamosta alas Kajaaniin ja Kajaanista kohti Oulua ja kävi jokaisen koulun siltä väliltä läpi niin, että halukkaat kohderyhmäikäiset saivat tulla koekuvattavaksi. Ensimmäisen kierroksen saldo oli kaiken kaikkiaan n. 2000 lasta. Tämän lisäksi helsinkiläinen roolituspalvelu haki lapsia täältä etelästä. (Niemi 10.3.2009)

Tämän jälkeen Niemi katsoi kuvatut nauhat läpi ja valitsi noin 40-50 mieleistään lasta, jotka kävi henkilökohtaisesti kuvaamassa ja haastattelemassa. Poika, Janne Saksela, löytyi Helsingistä paikallisen casting-firman kautta ja tyttö, Tiia Talvisara, oli pohjoisen koekuvattuja.

Raimo O. Niemi kertoo, että elokuvassa lapsi joutuu tekemään yhtä suuren työn ja antamaan yhtä kovan panoksen itsestään kuin korkeasti koulutettu ammattinäyttelijäkin, sillä erolla ettei hänellä ole elämäkokemusta, kokemusta näyttelemisestä eikä metodeista. Kuitenkin elokuvassa nämä kaksi näyttelijää ovat samalla linjalla ja heidän molempien pitää tehdä yhtä vakuuttava roolisuoritus. Lapsesta ei saa näkyä että hän on amatööri, muuten illuusio kärsii. Tämän vuoksi Niemi kutsuu castingia elämän ja kuoleman kysymykseksi. Jos casting onnistuu, elokuvalla on mahdollisuus saada ilmaa siipien alle ja päästä lentoon. Jos castingissa epäonnistutaan, ohjaaja voi Niemen

mukaan tehdä aivan mitä tahansa tai olla miten taitava nero tahansa, mutta se ei pelasta elokuvaa. Tämä siis silloin, jos päähenkilö on lapsi tai nuori (Niemi, 10.3.2009).

Ennustuksessa Jeminan kanssa toimiminen oli mielestäni helppoa senkin vuoksi, että tunsin hänet jo edellisen lyhytelokuvani ajoilta, mutta myös siksi että Jemina osaa ottaa ohjeita vastaan, heittäytyä olemaan joku muu ja tarjota itse tapoja, joilla tekstiä tai kohtausta tulkita. Jo repliikkien lukuvaiheessa Jemina luki tekstiä erilaisin tunneilmaisuin, painottaen tiettyjä sanoja ja rytmittäen puhetta. Ilmaisuu tuli häneltä luonnostaan.

Einon kanssa työskentely tuntui vaikeammalta siitäkin huolimatta, että hän oli ottanut parhaiten ohjeita vastaan itse casting-tilaisuudessa sekä noussut tehtävissä ylitse muiden poikien. Tavat, joilla kommunikoimme ja löysimme lopulta yhteisen kielen, muokkautuivat ja löytyivät lopulta pitkän elokuvan tekovaihetta. Koin itse ohjaajana Einon haasteellisimmaksi näyttelijäksi Ennustuksessa.

Niemi kertoo, että varsinaisen haastattelun lisäksi tehtäviä castingharjoituksia hän on tehnyt aika vähän. Niemi valitsee mieluiten näyttelijänsä niin, että hän tarkkailee ja tuijottaa lapsia edessään haastattelun lomassa ja saattaa yhtäkkiä spontaanisti heittää mielikuvakysymyksiä esimerkiksi siitä millainen lintu tuo lapsi olisi ja miksi jne. Tämä pudottaa lapselta, ja aikuiseltakin, sen roolin päältä mikä heillä haastattelutilanteessa on (Niemi, 10.3.2009).

Poikkeuksena kuitenkin elokuvissa Kissan kuolema ja Suden arvoitus Niemi teki kolmen parhaan joukkoon valittujen näyttelijöiden kesken studiossa improvisaatio- ja kohtausharjoituksia, joissa hänellä oli apuna muutama aikuisnäyttelijä. Ohjaaja sekoitti pareja ja seurasi lasten välille syntyviä vuorovaikutussuhteita ja kemiaa. Näin hän näki, mitkä parit toimivat parhaiten keskenään. (Niemi, 10.3.2009)

Improvisointi on erittäin hyödyllistä lasten kanssa, koska siitä näkee pystyykö heitä kuljettamaan haluamallaan tavalla mielikuvituksen keinoin
(Weston 1999, 339).

Myös Ennustuksen castingissä Lauria valitessani minulle oli tärkeää nähdä, miten Jeminan ja poikien kemiat sopivat yhteen ja että oliko heillä samaa näköä niin että he menisivät sisaruksista. Myös koko-eron konkreettinen näkeminen oli tärkeää, sillä

elokuvassa Liisa on 8-vuotias ja Lauri 5-vuotias. Niinpä myös pituseron tuli olla uskottava. Teetin lapsilla erilaisia harjoituksia ja leikkejä, joissa he olivat vuorovaikutuksessa keskenään, otin heistä kuvia ja lopulta päädyin Eino Rasilaan.

3.4 Harjoitukset

Kun lapset on valittu rooleihinsa castingien kautta, on tärkeää tutustua heihin, ennen kuin siirrytään tekemään varsinaisia harjoituksia elokuvaan liittyen. Itse olen molemmissa lyhytelokuvissani rooleihin valinnan jälkeen viettänyt ensimmäisellä tapaamisellamme aikaa lasten kanssa pelaten ja herkutellen sekä samalla tutustuen lapsiin. Näin myös lapset ovat päässet tutustumaan toisiinsa ennen varsinaisten harjoitusten aloittamista. Tapaamisen tarkoituksena on rikkoa jättä ja jännitystä lasten väliltä niin, että he voivat heittäytyä harjoituksissa avoimemmin ja rohkeammin silloinkin kun muita on läsnä.

3.5 Niemen kokemuksia lasten kanssa harjoittelusta

Raimo O. Niemi puolestaan ei tutustu elokuvaan valittuihin lapsiin ennen kuvauksia. Hän tapaa heidät muutaman kerran ja seuraava kohtaaminen on itse kuvauksissa. Niemi ei myöskään harjotuta lapsia paljoa etukäteen. Poikkeuksena on ollut elokuva Poika ja ilves, jota hän kävi muutamaan otteeseen ennakkoon läpi siitä syystä, että elokuva ja sen kohtaukset tehtiin kahdella kielellä; ensin suomeksi ja sitten samantien englanniksi. Muutoin ohjaaja ei tapaa harjoittaa lapsia etukäteen. Elokuvan lastenhoitaja puolestaan valvoo sitä, että lapset lukevat käsikirjoitusta ja osaavat repliikit ulkoa.

Niemi on sitä mieltä, ettei hänen tehtävänsä ole olla lapsitähtösen paras kaveri vaan auktoriteetti, joka vaatii haluamiaan asioita esille lapsesta. Ohjaaja pitää toki hyvät välit lapsinäyttelijöihin, mutta kaverinsa lapset saavat löytää muualta ryhmästä (Niemi, 10.3.2009).

Itse koen että auktoriteetin ja kaveruuden suhde tulee säilyttää tasapainossa.

Ennustukseen harjoittelin lasten kanssa niin, että tapaamisillamme kävin ensin kahden kesken läpi juttuja joko Einon tai Jeminan kanssa, jonka jälkeen toinenkin lapsista tuli paikalle. Tämän jälkeen harjoittelimme yhdessä, jonka jälkeen aiemmin tullut lapsi lähti ja jäimme vielä harjoittelemaan kahden kesken myöhemmin tulleen lapsen kanssa.

Einolle en esimerkiksi antanut kotiin koko käsikirjoitusta, vaan printtasin hänelle ainoastaan kohtaukset joissa Lauri esiintyy. Myös Jeminan kanssa olimme sopineet, ettei Liisan kuolemasta tai lopun tulipalosta puhuttaisi Einolle. Niinpä kävimme näitä kohtia käsikirjoituksesta läpi ainoastaan silloin kun tapasimme Jeminan kanssa kahden.

Harjoituskerroillamme sovitimme myös roolivaatteita, tapasimme aikuisnäyttelijöitä ja kävimme läpi sitä, millaista kuvauksissa konkreettisesti tulee olemaan.

3.6 Rastimon kokemuksia lasten kanssa harjoittelusta

Rastimo kertoo harjoitelleensa lasten kanssa erittäin paljon ennen kuvauksia.

Myrskyssä Murua näytelleen Ronja Arvilommin kanssa oli alkuun se ongelma, että hänen innokkuutensa vuoksi harjoitukset menivät esiintymiseksi eikä kohtausten näyttelemiseksi. Ronja piti tuollaisten tilanteiden tullen palauttaa kerta toisensa jälkeen maanpinnalle ja opettaa hänelle näyttelemistekniikkaa. (Rastimo, 13.2.2009)

Rastimon mukaan tyttö oppi kuitenkin melko nopeaa. Tekniikkaa opeteltiin mm. laittamalla lapsinäyttelijät tuijottamaan toisiaan, kommunikoimaan ensin yksittäisillä sanoilla tunteiden mukaan niin että intuitio vuorovaikutukseen syntyi. Tämän jälkeen repliikkejä harjoiteltiin samalla tavalla. Rastimo painottaa leikin tärkeyttä lasten ohjaamisessa sekä sitä, että keinot, joiden kautta hakee lapsesta tiettyä tunnetta tai reaktiota esille, olisivat positiivisia ja kannustavia. Rastimolla oli Ronjan kanssa kahden viikon harjoittelujakso. Ensimmäisellä viikolla he harjoittelivat perusnäyttelemistä jonka jälkeen siirryttiin repliikkeihin ja kohtauksiin. Rastimo kävi harjoituksissa kaikkien näyttelijöiden kanssa erittäin tarkkaan kohtaukset läpi ennen kuvauksia. Rastimon mukaan aikuisnäyttelijästä on suuri etu ja apu myös lapsen näyttelemiselle, sillä aikuinen osaa ajatella kokonaisuutta ja luoda vuorovaikutusta (Rastimo, 13.2.2009).

Ehkä oleellisin lapsille opetettava asia ennen kuvauksia on läsnäolo kohtauksissa, se ettei näyttelemisen ole pelkkää replikointia vaan enemmänkin vastanäyttelijän kuuntelua, toiseen reagointia. (Rastimo, 2002).¹

Vaikka koin Einon kanssa työskentelyn haastavaksi, koetin joka kerta harjoitellessamme olla kannustava ja jättää pojalle hyvän mielen kotiin vietäväksi. Mielestäni on tärkeää, että homma pidetään mukavana ja että lapsi tulee seuraavallakin kerralla mielellään harjoituksiin tai kuvauksiin.

3.7 Kuvaukset ja lasten ohjaaminen

Ennustuksen kuvaukset jaettiin kolmeen eri ajankohtaan käsikirjoituksessa esiintyvien kolmen eri vuodenajan mukaan. Ensimmäinen jakso sijoittui elokuun alkuun aikavälille 6.-13.8.2008. Tällöin kuvattiin kaikki kesäkuvat pois. Toinen jakso sijoittui aikavälille 29.9-3.10.2008, jolloin kuvattiin kaikki syyskuvat sekä talvelle ajoittuvat sisäkohtaukset. Talvikuvat kuvattiin 10.12.2008. Talvikuviin lukeutuivat ainoastaan bluescreen plate -kuvat² sekä vuodenaikakuvia luonnosta.

Kuvauksissa kävin lasten kanssa ennen kuvan ottamista läpi sen, mikä kohtaus on kyseessä ja mitä siitä kuvataan. Kertasimme toiminnot ja repliikit ja kerroin, millaista ilmaisua heiltä halusin. Tämän jälkeen saatettiin harjoitella kerran tai kaksi, jolloin myös tekniikka harjoitteli samalla. Harjoitusten jälkeen kuvasimme, ja jos jostain syystä tarvitsi, otimme kuvan uudelleen.

3.8 Niemen kokemus kuvauksista ja lasten ohjaamisesta

Itse en ohjaa lasta koskaan niin, että näyttäisin ensin mallia kuinka tehdä ja pyytäisin tämän jälkeen lasta toistamaan tämän perässä. Lapsi on näyttelijä siinä kuin aikuisetkin ja myös hänelle tulee antaa improvisoinnin ja ilmaisun vapaa tulkinta. Olen sitä mieltä, että jos lapselle näyttelee jutun valmiiksi, vie se pohjan omalta harkinnalta ja kokeilemisen innolta. Niemi kokee asian kuitenkin toisin.

¹ http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/artikkelit/rastimo_heina_ja_viltti.jsp, [set.kaapeli.fi/lehtiset.htm]

² Trikkitaustan vastakuvat

Kuvauksissa Niemi harjoituttaa lapsia, ja he käyvät kuva kerrallaan kohtauksen läpi ennen kuin se purkitetaan. He harjoittelevat lasten kanssa toiminnot samalla kun tekniikka käy läpi omat harjoituksensa ajojen ja kraanalikkeiden kanssa, kuitenkin niin ettei tätä toisteta liikaa ettei ilmaisun tuoreus kärsi. Jos kohtaus ei ensimmäisellä otolla toimi, ohjaaja kertoo lisää ja voi jopa näyttää esimerkin ja näytellä sen eteen. Tämä on Niemen mukaan hyväksyttävää ja sallittua lapsinäyttelijän kanssa, koska heillä ei ole elämäkokemusta eikä opintoja taustalla, joiden pohjalta he saisivat ilmaisuunsa syvyyttä. Niinpä ohjaaja on sitä mieltä että hän voi syöttää lapsille hieman valmiimpana sen jutun, minkä hän haluaa heistä esille. Niemi kertoo että lähes kaikissa hänen ohjaamisissaan lapsissa on lopulta tapahtunut muutos, jonka kautta lapsi haluaakin itse näyttää ohjaajalle sen miten hän on kyseisen kohtauksen ajatellut näytellä. Niemi kertoo että tällaiset tilanteet ovat voittoja, sillä silloin näkee kuinka lapsesta on muokkautunut elokuvanäyttelijä joka on omaksunut roolin ja oppinut ajattelemaan ilmaisua itse. (Niemi, 10.3.2009)

Omassa työssäni onnistumisen iloa olen kokenut Jeminan kanssa juurikin tällaisessa lapsen oman ilmaisun esiin tuomisessa. Tytöllä on usein ollut jo harjoitusvaiheessa idea siitä, kuinka hän tietyissä kohtauksissa voisi sanansa asettaa ja niitä painottaa. Jeminalla on mielestäni tarvittavaa tunneherkkyttä, jonka mukaan hän uskaltaa heittäytyä ja jota hän pystyy peilaamaan roolihenkilöihin joita näyttelee.

Raimo O. Niemen mielestä repliikkien ei tule mennä sanasta sanaan samalla tavalla kuin käsikirjoituksessa, vaan hän korostaa sen tärkeyttä, että sama asia tulee sanotuksi niin että se on näyttelijälle luonnollista ja hänen suuhunsa sopivaa. (Niemi, 10.3.2009)

Ykkösohje Niemellä on lapsinäyttelijöiden kanssa se, ettei hän halua lapsen tekevän mitä pyydetään, vaan että lapsi ajattelisi kohtauksen päässään, miettisi sen kunnolla läpi, ja sen jälkeen tekisi sen niin kuin se on kyseiselle lapselle luonteenomaisinta. Muuten ilmaisu näyttää näytellyltä. (Niemi, 10.3.2009)

Suden arvoitus oli alun perin kirjoitettu lapin murteella, mutta Niemi pyysi että se kirjoitettaisiin niin sanotusti puhekieleen, jossa voisi olla vivahde tuota murretta. Näin puheesta tulisi helpompaa näyttelijöille. Niemi mainitsee karttavansa melko pitkälle murteita repliikeissä, sillä jos ei löydä näyttelijää suoraan siltä alueelta, missä kyseistä

murretta puhutaan, on sen uskottavasti puhuminen erittäin hankalaa jopa ammattinäyttelijälle, saati lapselle. (Niemi, 10.3.2009)

Itse olen samaa mieltä repliikkien suhteen Niemen kanssa. Ohjaankin näyttelijää, niin lasta kuin aikuistakin, sovittamaan sanansa itselle suuhun sopiviksi. Niiden ei tarvitse mennä sanasta sanaan kuten tekstissä lukee, tärkeintä on että ne tuntuvat luontevilta itselle ja että asiayhteys ja merkitys säilyy.

Kirjoitin Ennustuksen käsikirjoituksen alunperin oulun murteelle ja sijoitin tarinan Pohjois-Pohjanmaalle. Jutellessani käsikirjoituksesta ennakkotuotantovaiheessa Johanna Vuoksenmaan kanssa, hän kehotti miettimään murretta ja sen tärkeyttä ja perusteli mielipiteensä samoin kuin Niemi; jo aikuisnäyttelijälläkin on hankala omaksua jotain tiettyä murretta ja sen säveltä, lapsesta puhumattakaan. Niinpä muutin Ennustuksen repliikit puhekielen ja kirjakielen välimuodoksi, kuitenkin niin että se olisi uskottavaa ja luontevaa kyseisen elokuvan aikakaudelle.

Annoin Einolle harjoituksissa ”kotitehtäviä” repliikkeihin liittyen. Ensinnäkin repliikit piti oppia ulkoa, mutta Einon tuli harjoitella kotona myös taukojen pitämistä lauseiden välissä. Tämä kuitenkin muodostui ongelmaksi ja vaikka sitä harjoiteltiin useaan otteeseen, emme löytäneet yhteistä kieltä niin että tuo taukojen pitäminen olisi käytännössä toiminut. Harjoituksissa tauko saattoi onnistua, mutta seuraavalla kerralla se oli taas hukassa, ja poika luki repliikit liian nopeasti putkeen. Tämä kuulosti siltä kuin ne olisi luettu paperista. Jälkeenpäin olen miettinyt, että synnä saattoi hyvin olla jännittäminen tai keskittyminen repliikkien oikein menemiseen. Noin pienelle pojalle repliikkien ulkoa opetteleminen sekä muiden toimintojen ja ohjeiden yhdistäminen puhumiseen saattoi olla liian vaikeaa vielä tuossa vaiheessa. Einon puhe oli luonnostaankin hieman epäselvää R-vian vuoksi eikä artikulaatio mennyt ihan nappiin. Toisaalta pidin tästä vivahteesta ja mielestäni se sopi roolihenkilölle, mutta myöhemmin leikkauspöydällä huomasimme puheen tuottavan kuitenkin erinäisiä ongelmia.

Raimo O. Niemen ensimmäinen kontakti lasten ohjaukseen tuli hänen opiskelutyössään, jonka hän ohjasi suorittaessaan opintojaan Moskovan elokuvakorkeakoulussa. Niemellä oli elokuvassa muutamia lapsia Suomen suurlähetystöstä, koska tarina tapahtui Helsingissä. Kohtauksesta ei tullut Niemen mukaan yhtään mitään vaan se lensi roskakoriin. Kuvaajan työ kyseisessä kohtauksessa epäonnistui, samoin päänäyttelijän

työ eikä Niemi pystynyt ohjaajana hallitsemaan lapsia. Tämän jälkeen hän omien sanojensa mukaan oli päättänyt ettei enää ikinä ottaisi lapsia elokuviinsa. (Niemi, 10.3.2009)

Vuonna 1980 hänelle kuitenkin tarjottiin ohjausta Marja-Leena Mikkolan novellista Sumua, jossa päähenkilönä on 6-vuotias tyttö. Tarina sijoittuu sodan jälkeiseen aikaan ja on melko traaginen. Niemi valitsi tytön yhden tarhan lapsista. Ensimmäisen kuvauspäivän jälkeen hän oli sitä mieltä ettei hommasta tullut yhtään mitään, hän ei ohjaajana löydä kieltä kyseisen lapsen kanssa ja että lapsi oli vaihdettava. Kuitenkin seuraavana päivänä homma lähti sujumaan, ja sen jälkeen Niemellä on ollut enemmän ja vähemmän kohtalon oikusta lapsia mukana ohjaustöissään. Seuraavaksi Niemelle tarjottiin poikien seikkailusarjan tekemistä, jolloin Susikoira Roi sai TV-sarjana alkunsa. Tällöin lasten lisäksi eläimet astuivat kuvaan, ja Niemi kertookin pelänneensä vielä tuolloin koiria. Susikoira Roissa pääosaa esittävän Paavo Westerbergin myötä Niemi oppi, ettei lasten kanssa työskentely ole ainoastaan mahdollista, vaan myös kivaa ja palkitsevaa. Myös susikoira Roita esittävän poliisikoiran kautta Niemi oppi sen, että eläintenkin kanssa voi tehdä töitä, varsinkin jos ne on koulutettu niin hyvin kuin kyseinen koira oli. (Niemi, 10.3.2009)

Niemi korostaa että ohjaajan täytyy tietää mitä on näyttelemisen ja näyttelijän työ. Hänellä oli opinnoissaan Moskovan elokuvakoulussa kolmen ensimmäisen vuoden aikana yhtä paljon tunteja ohjauksesta kuin näyttelemisestäkin. Tämän kautta ohjaajat oppivat erottamaan ilmaisun, joka on uskottavaa, sellaisesta joka ei sitä ole. Kun lapsi joutuu tällaiseen tilanteeseen, se on iso ja jännittävä paikka joka vaatii ohjaajalta tunneälyä ja yhteistä kieltä lapsen kanssa. Niemi kokee oppineensa tämän kantapään kautta. (Niemi, 10.3.2009)

Itse olen esiintynyt jo lapsena harrastaessani näytös- ja telinevoimistelua. Sittemmin olen näytellyt joissain lyhytelokuvissa ja improvisaatioteatterissa sekä ollut menninkäisavustajana Olli Saarelan elokuvassa Rölli ja Metsänhenki. On huomattavasti helpompaa asettua lapsen asemaan ja ohjata häntä tuossa tilanteessa, kun tietää itse miltä kyseisessä tilanteessa oleminen tuntuu. Niinpä allekirjoitan Niemen ajatuksen siitä, että ohjaajan täytyy tietää mitä näyttelemisen on tai miltä kameran edessä tuntuu. Vasta sen jälkeen voi todella tietää, miltä toisesta tuntuu tilanteessa, jossa häneltä vaaditaan ilmaisua ja heittäytymistä.

3.9 Mitä tulee ottaa huomioon kun mukana on lapsia?

Ennustuksen ennakkotuotannossa ja aikataulutuksessa tuli ottaa huomioon, että kuvauksissa on lapsia. Lasten kohtaukset ja kuvat piti rakentaa päivää kohden niin, että niitä saatiin mahdollisimman paljon tehtyä, mutta niin etteivät lasten päivät venyneet yli pitkiä. Myös lasten vakuutukset olivat oleellinen ja tärkeä asia. Tuli selvittää, mitä kaikkea koulun vakuutus kattaa ja kattaako se myös tilanteet, jolloin lapset ovat kosketuksissa isoihin eläimiin (mm. Jemina ilman kypärää hevosen selässä).

Työryhmälle pidettiin ennen kuvauksia luento lasten kanssa käyttäytymisestä; kuvauksissa ei kiroiltais, ei puhuttaisi kaksimielisyyksiä tai muuten sopimattomia eikä lasten nähden poltettaisi. Myös kiire ja ketutus tulisi pitää sisällä eikä tuoda julki pilaamaan yleistä ilmapiiriä.

Myös Niemi pitää työryhmälleen palaverin ennen kuvauksia. Palaverissa korostetaan että lapsia on kuvauksissa ja että käyttäytyminen tulee olla sen mukaista. Jos kuvaukset sijoittuvat keskelle lukuvuotta, on otettava huomioon, miten lapsen poissaolo koulusta järjestetään, miten järjestetään oppiminen jne. Niemi korostaa hyvän lastenhoitajan tärkeyttä. Konstalla, Tiialla ja Jannella oli kaikilla koulusta tehtävät mukana, joiden tekemistä valvoi kuvausten aikana heidän lastenhoitajansa. Lastenhoitaja piti myös huolta nukkumaan menemisistä, hampaiden pesuista, aktiiviteeteista jne. Hän myös nukkui lasten lähettyvillä. Niemi korostaa, että luotettavan aikuisen läsnäolo ja huolehtiminen on erityisen tärkeää kuvauksissa, ettei lapselle tule pelkoja eikä mitään satu. (Niemi, 10.3.2009)

Itse koetin kertoa lapsille mahdollisimman realistisesti, millaista kuvauksissa olisi, kuinka paljon siellä olisi ihmisiä ja mitä kaikkea nuo ihmiset tekisivät. Lisäksi kerroin, että suurimmaksi osaksi päivät olisivat odottelua, mihin he voisivat varautua ottamalla mukaansa mielekästä tekemistä (lukemista, piirtämistä, pelejä jne).

Lastenhoitaja on tärkeä henkilö tuotannoissa, joissa on lapsinäyttelijöitä. Ennustukseen oli lastenhoitaja hakusessa alkutuotannosta saakka, mutta varsinaista hoitajaa emme valittavasti kesäajaksolle saaneet. Kesäkuvausten aikana saimme muutamana päivänä muutaman eri tytön tuuraamaan tuossa hommassa, mikä auttoi toki, mutta oli siinä mielessä huono ratkaisu, että he olivat molemmat täysin uusia ihmisiä lapsille, joten yhden päivän aikana ei kontaktia pystynyt kunnolla luomaan.

Ennakkotuotannossa tulee ottaa huomioon se että kun lapsia on mukana, tarvitaan porukkaa huomattavasti paljon enemmän. Lapset tarvitsevat hyvän hoitajan josta he tykkäävät. Lasten kannalta on myös erittäin tärkeää, että apulaisohjaaja joka on lasten kanssa, on todella hyvä tyyppi ja että hänen kanssaan yhteistyö sujuu. (Rastimo 13.2.2009)

Lastenhoitajan puuttumisen huomasi kuvauksissa. Lapsilla olisi pitänyt olla mukana ihminen joka olisi keksinyt heille mielekästä tekemistä kuvaustauoille. Mielestäni on olennaista että lapsilla on yksi ihminen koko kuvausten ajan heidän seuranaan, jotta suhde on tiivis ja luottamuksellinen. Tuon henkilön tulee pitää huoli lasten hyvinvoinnista, katsoa että lapsi saa syödäkseen ja juodakseen ja että hänellä on kaikki kunnossa. Tämän henkilön on oltava helposti lähestyttävä, mutta myös sellainen joka saa lasten huomion ja keksii heille tekemistä niin, että muut näyttelijät sekä työryhmä saavat oman keskittymisrauhansa. Aika usein tuli tilanteita, joissa Jemina kääntyi minun puoleeni. Nämä tilanteet olivat sellaisia, jotka esimerkiksi lastenhoitaja olisi voinut hyvin ratkaista. Ohjaajalla ei ole kuvauksissa ylimääräistä aikaa vastata jokaiseen lapsen mieltä askarruttavaan kysymykseen, sillä se vaatii työn keskeyttämistä. Siksi lapsella tulee olla oma henkilö, jonka puoleen kääntyä tilanteessa kuin tilanteessa.

Syksyllä tilanne korjaantui ja lapsilla oli oma hoitaja. Koin kuitenkin edelleen että lapsille olisi voinut keksiä omaa rauhoittavaa tekemistä enemmän.

Niemi korostaa kärsivällisyyttä. Lisäksi hän painottaa työryhmän täydellisen rauhan antamisen tärkeyttä ohjaajalle läpikäydä kohtausta lapsen kanssa. (Niemi, 10.3.2009)

Syksyllä oleellinen seikka, joka otettiin ennakkosuunnittelussa huomioon, oli lämmitys. Meillä oli kohtauksia pienen vauvan kanssa, joten oli tärkeää, että tila jonne lapsi tuotiin oli lämmitetty. Talot joissa kuvasimme olivat asuttamattomia ja kylmillään, joten järjestäjät hommasivat paikalle lämmityslaitteita. Lämmityslaitteita tarvittiin myös

Einon kanssa, sillä hänellä oli muutama kohtaus, jossa hän näytteli vain pyjama päällään ja yksi kohtaus, jossa hän juoksi kylmään syysiltaan avojaloin samalla kun palokunta sadetti kuvaa. Oli erityisen tärkeää, että poika pidettiin lämpinä mahdollisimman pitkälle ennen kun kuvattiin, ja sama heti kuvauksen jälkeen. Kun olin huutanut kohtauksen jälkeen ”kiitos”, apulaisohjaaja Joonas Sarisalmi nappasi pojan vilttiin ja kantoi sisälle lämpimään. Lasten lisäksi lämmitys oli tarpeen myös pääosaa näyttelleelle Janne Hyytiäiselle, jolla oli myös kohtauksia sadetuksessa. Tietysti lämmitys oli tärkeää näyttelijöiden lisäksi myös koko työryhmälle; syys-lokakuun vaihteessa kun ilmat ja varsinkin yöt ovat jo kylmiä.

Ennustuksen suhteen töihini ennakkovalmisteluissa kuului tiiviisti myös kuva-suunnittelu yhdessä kuvaaja Ville Salmisen kanssa, kuvauspaikoilla käynnit jne. Kuvasuunnitelmat toteutimme niin, että me molemmat Villen kanssa teimme tahoillamme omat suunnitelmamme, jonka jälkeen löimme ne yhteen, puhuimme niistä, teimme kompromisseja ja Ville teki näiden pohjalta yhteenvedon ja päivitetyn listan. Lista kuvattiin läpi digikameralla, jolloin näimme, oliko kyseisissä tiloissa mahdollista kuvata suunnittelemaamme kuvat (kuvauspaikat olivat melko ahtaita) ja mitä linsejä tulisi käyttää. Stillejä otettaessa tuli vastaan myös muutamia kuvia, joista olimme puhuneet ja luulleet puhuvamme samasta asiasta, mutta konkreettisen kuvan nähtyä huomasimmekin puhuneemme eri asiasta, minkä johdosta niitä puitiin uudelleen.

Ennakkosuunnittelun tärkeys korostui näissä tilanteissa ja jälkepäin ajateltuna oli tosi hienoa että teimme sen niin perusteellisesti. Pysyimme aikatauluissa hyvän ennakkosuunnittelun johdosta, mikä takasi sekä minulle ohjaajana että koko työryhmälle ja näyttelijöille tarvittavan ajan keskittyä yhteen kuvaan kerrallaan.

3.10 Mahdolliset ongelmatilanteet ja niistä selviäinen

Lasten kanssa tuli erilaisia tilanteita, jotka vaativat uusia ottoja, keskusteluja tai kompromissien tekemistä. Uusia ottoja otettiin mm. silloin kun Eino vilkuili kameraan tai hymyili pompatessaan pellostaan kun piti olla vakava jne.

Keskusteluja käytiin kuitenkin eniten Jeminan kanssa, joka heittäytyi kuvauksissa useaan otteeseen hankalaksi ja huomion hakuiseksi. Olen jälkepäin miettinyt, johtuivatko nämä tilanteet siitä ettei meillä ollut yhtä luottohenkilöä lasten kanssa, vai

siitä että olin Jeminalle liian tuttu, vai ainoastaan hänen luonteestaan tai vaikeasta iästään. Olen tullut siihen tulokseen, että se oli oletettavasti kaikkien näiden summa.

Rastimo korosti vanhempien yhteistyön ja ymmärtävyyden tärkeyttä, ja onneksi meidän projektissamme sitä löytyi jopa vaikeissakin asioissa. Yhden päivän päätteksi jouduin soittamaan tytön äidille, sillä Jemina oli möksähtänyt jollekulle työryhmäläiselle jostain ja piti puhelakkoa kaikille. Pidin tytölle puhuttelun, mutten saanut sanaakaan suusta ennen hänen kotiin lähtöään, jolloin koin oleelliseksi ilmoittaa asiasta vanhemmille ja pyytää soittamaan jos Jemina suostuisi heille puhumaan. Tällaiset ylimääräiset tunteenpurkaukset veivät tietysti aikaa ja ilmapiiri latistui tytön kiukuttelun vuoksi, mutta siitäkin huolimatta sain ohjattua tyttöä kohtauksiin niin, että ne saatiin kuvattua ja tarvittavat kuvat otettua. Loppupeleissä kaikki ongelmatilanteet kuitenkin saatiin aina käytyä läpi eikä niiden vuoksi jääty aikatauluista jälkeen, tai mikä tärkeintä, niiden johdosta ei jäänyt kenellekään mitään mielen päälle.

Varsinaisia ongelmatilanteita lasten kanssa elokuvissa Myrsky tai Heinähattu ja Vilttitossu Rastimo ei muista olleen. Yksittäisiä juttuja ohjaaja muistaa elokuvasta Heinähattu ja Vilttitossu, mutta ongelmia ei Myrskyssä esiintyneen Ronjan kanssa esiintynyt. Heinähattu ja Vilttitossu -elokuvaa kuvattaessa Heinähattun kanssa tuli joitain ongelmia ja hänen kanssaan ohjaaja teki eniten töitä. Samassa elokuvassa Tilda eli Vilttitossu nukahti kesken kohtauksen, jossa hänen piti jutella siskonsa kanssa. Tämän jälkeen tyttö oli niin uninen ja väsynyt, että kohtausta oli vaikeaa kuvata. Samalla työllä oli elokuvanteosta sellainen kuva että siellä leikitään Heinähattua ja Vilttitossua, ja jossain vaiheessa Tilda olikin halunnut välillä leikkiä Heinähattua eikä aina vain Vilttitossua, ja tämä oli ollut hankala tilanne selvittää tytön kanssa. Tilda oli pitänyt tilannetta epäreiluna ja kokenut asetelman vääränä. Tilanteesta oli kuitenkin selvitty puhumalla. (Rastimo, 13.2.2009)

Myöskään Niemi ei muista lasten kanssa tulleen sen kummempia hankaluuksia, mutta eräässä ohjaamassaan nuorisoelokuvassa hän joutui olemaan melko tiukkana erään nuoren näyttelijän kanssa, koska näyttelijä olisi halunnut tehdä tietyllä tavalla ja Niemi halusi toisenlaista ilmaisua. Niinpä ohjaaja joutui vaatimaan vastahankaiselta näyttelijältä haluamaansa, mikä ei ollut miellyttävää ja vaikeutti näin ollen myös näyttelijän ja ohjaajan välistä vuorovaikutusta. (Niemi, 10.3.2009)

Tärkeää on, että kuvausryhmän kesken syntyneet erimielisyydet voitaisiin käydä läpi viimeistään kuvausten loputtua, ettei kenenkään hampaankoloon jää mitään.

Kuvauksissa tällaiseen ei ole aikaa ja näyttelijöiden ja eritoten lasten läsnäolo kuvauksissa vaatii kärsivällisyyttä kaiken sisälle patoamista. Rastimo kehottaakin käymään kuvausten aikana välipalavereja jos se suinkin on mahdollista.

On luonnollista, että kuvauksissa syntyy silloin tällöin erimielisyyksiä, jolloin pieni riita vain puhdistaa työilmapiiriä. Meidän kuvauksissamme näitä erimielisyyksiä oli vain mahdoton purkaa, koska koko ajan joutui pelkäämään, että lapset kuulisivat riidan ja ahdistuisivat. Vähitellen näistä selvittämättömistä erimielisyyksistä kasvaa suurempi meitä jäytävä kauna. Ja jälkiviisaana voin vain todeta, että tällaisessa lasten ehdoilla tapahtuvassa tuotannossa olisi pitänyt joskus pitää aikuisten kesken palavereja, joissa pinnaa kiristävät asiat olisi voinut sanoa suoraan, pelkäämättä että lapset kuulevat. (Rastimo, 2002) ³

³ http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/artikkelit/rastimo_heina_ja_viltti.jsp

4 Eläimet

4.1 Taustatutkiminen ja eläinten valinta

Erityisesti epookkia tehdessä on tärkeää kartoittaa, millaista karjaa siihen aikaan kotitalouksissa nähtiin, millaisia hevosia töissä käytettiin ja millaiset oli eläimiin liittyvät varusteet ja olot. Näin myös eläinten kautta puhutaan samaa kieltä elokuvassa sekä tuetaan samaa aikakautta. Ennustuksessa tämä asia korostui, kun tarina sijoittui 1940-1950-luvun maaseudulle.

Valittaessa eläimiä elokuvaan jossa on myös lapsia, on oltava varmuus siitä että eläin on rauhallinen ja kiltti sekä mahdollisimman yhteistyökykyinen ja luonteeltaan kaikin puolin sopiva tulevia kohtauksia silmälläpitäen.

Myös ohjaajan oma tuntemus ja kokemus eläinten kanssa toimimisesta edesauttaa huomattavasti elokuvan teossa. Mitä enemmän on tuntemusta eläimen luontaisesta käyttäytymisestä tai jopa jonkun tietyn yksilön tavasta toimia, sitä varmemmin kohtaukset kyseisen eläimen kanssa onnistuvat. Erityisesti Ennustuksessa tämä korostui senkin takia, ettei meillä ollut erikseen eläintenohjaajaa tai kouluttajaa. Niinpä koin suurena apuna sen että itselläni oli ohjaajana henkilökohtaista kokemusta niin hevosista, lehmistä kuin kissoistakin. Toki eläinten kanssa kuvauksissa olivat läsnä heidän omistajansa ja hoitajansa, jotka ohjasivat eläimiä oman kokemuksensa mukaan.

Myrskyä kirjoittaessaan Rastimo oli ajatellut omaa kissaansa ja sitä, että se sopisi rooliin rauhallisuutensa, miellyttämishalunsa ja oppivaisen luonteensa vuoksi. Rastimolla oli kokemuksia kissoista, jotka kuvauksissa aina karkailevat, niinpä oma luotettava kissa tuntui hyvältä vaihtoehdolta. Kyseinen kissa seuraa Rastimon mukaan omistajaansa joka paikkaan, pitää herkuista ja näin ollen on helppo koulutettava. Kun Rastimo oli ehdottanut eläintenohjaaja Tuire Kaimiolle oman kissansa käyttämistä kyseisissä kohtauksissa, eläintenohjaajat olivat olleet Rastimon mukaan hieman järkyttyneen oloisia ja ajatelleet että taas joku ohjaaja vain haluaa oman lemmikkinsä elokuvaan. Kuitenkin harjoituksissa kissa oli käyttäytynyt hyvin ja oppinut toimintonsa nopeasti, Kaimiolta kehuja saanut Rastimo kertoo. Rastimon mukaan eläimistä oppii kokemuksen kautta näkemään sen, mikä yksilö sopii mihinkin hommaan. Hän painottaa

sitä että eläimet ovat omia persoonallisuuksiaan ja keskenään hyvinkin erillaisia (Rastimo, 13.2.2009).

4.2 Eläinten ohjaaja Launosen kokemus elokuvatuotannoista

Eläinten ohjaaja Tapani Launonen oli jo omaa lopputyötään tehdessään kouluttanut eläimiä. Varsinaista eläintenkouluttajan ammattia hänellä ei ole, vaan hän on valmistunut medianomiksi Oulun käsi- ja taideteollisen oppilaitoksen Pikisaaren yksiköstä, mutta suuntautunut jo opinnoissaan ja myöhemmin työelämässään mm. eläinten ohjaamiseen. Launonen on ollut koko elämänsä tekemisissä eläinten kanssa ja tullut niiden kanssa toimeen, joten homma on tuntunut helpolta ja luontevalta. (Launonen, 29.12.2008)

Ennustuksessa oli kohtauksia, joissa esiintyi hevonen, lehmä ja kissanpentu. Kuvasimme Ennustusta Urjalan kunnassa, Halkivaha nimisessä kylässä, ja järjestäjät koettivat löytää eläimet mahdollisimman läheltä kuvauspaikkojamme. Hevonen löytyikin urjalalaiselta Hessitallilta, jonka suomenhevokset ovat useaan otteeseen aiemminkin esiintyneet elokuvissa ja TV-sarjoissa. Vierailimme järjestäjien kanssa tallilla ja saimme valita hevosen tiettyjen yksilöiden joukosta. Päädyin valinnassani suurikokoiseen, liinakkoharjaiseen suomenhevostammaan Liinuun. Liinu näytteli saman kesän aikana useaan otteeseen *Täällä Pohjantähden alla* -elokuvassa ja hoitajat vakuuttivat että tamma oli rauhallisin ja kiltein mitä heiltä löytyi. Liinua käytetään jopa vammaisratsastuksessa. Liinun suhteen minulle jäi hyvä ja varma olo ja olin vakuuttunut että sen kohtaukset onnistuisivat varmasti. Mitään sellaisia toimintoja Liinun kanssa ei ollut mitä olisi pitänyt ennalta harjoitella.

Launonen kertoo että hänen työnsä projekteissa lähtee käsikirjoituksen lukemisesta, jolloin hänelle selkiintyy, mitä eläin tekee, mitä siltä vaaditaan ja mikä sen tarkoitus kyseisessä elokuvassa on. Tämän jälkeen hän perehtyy kuvakäsikirjoitukseen, joka on eläinten ohjaajalle ja kouluttajalle erittäin tärkeä työväline. Tämän kautta selviää eläinten ohjaajan työskentelyalue, kuten onko tarkoitus ottaa laajoja kuvia vai onko kyseessä tiiviit kuvat, jolloin eläinten ohjaaja voi olla fyysisesti hyvinkin lähellä kyseistä eläintä.

On täysin eri asia ottaa lähikuva korpin päästä kuin päästää korppi laajaan kuvaan lentämään. (Launonen, 29.12.2008)

Varsinainen eläinten ohjaajan työ alkaa silloin kun elokuvassa on kohtauksia, joissa eläin esimerkiksi juoksee laajassa kuvassa vapaana, pysähtyy ja kääntyy katsomaan ja jatkaa tämän jälkeen matkaansa. Tällaiset vaikeat, harjoiteltavat kohtaukset ovat Launoselle varsinaista työtä. (Launonen, 29.12.2008)

Eläinten ohjaajan työhön kuuluu kuitenkin myös hoitaa paikalle sellaisia eläimiä, jotka ovat soveliaita kuvausympäristöön. Esimerkiksi Koirankynnen leikkaajassa oli hevosia, joita ei tarvinnut kouluttaa koska niitä ajoivat näyttelijät, mutta noiden hevosten tuli olla rauhallisia ja sellaisia etteivät ne hermostuneet vähästä. Launonen oli hoitanut kyseiseen kohtaukseen kuusi hevosvaljakkoa, mutta yhtäkkiä oli haluttukin kaksi lisää, ja nämä oli järjestäjä vain hommannut jostain. Toisen tällaisen hevosen kanssa kävi niin, että kun tukki metsässä kaadettiin, tämä hevonen oli kameraa lähinnä ja pillastuessaan nousi pystyyn, repi länget ja valjaat hajalle ja pilasi näin koko ison kohtauksen. Launonen painottaa jälleen, että eläimet ovat yksilöitä ja kuvauksiin pitää saada luonteeltaan kohtaukseen soveltuva yksilö. Huolimattomuus maksaa sekä konkreettista rahaa kohtausten mennessä pieleen, että saattaa myös vaarantaa työryhmän, näyttelijät ja kaluston. Launonen kiteyttää, että ihan niin kuin ihmisissäkin on yksilöitä, jotka eivät sovellu näyttelijöiksi, myös eläimissä pätee sama laki. (Launonen, 29.12.2008)

Ennustuksessa lehmän löytymisen kriteerinä oli, että sen pitäisi muistuttaa väriykseltään mahdollisimman paljon suomenkarjaa eli sen tulisi olla mahdollisimman pitkälle yksivärinen ruskea. Lisäksi toiveena oli löytää nupolehmä, jolla ei välttämättä olisi sarvia vaan korkeintaan pienet sarventyngät. Tämän lisäksi tärkeä seikka oli eläimen kiltteys, sillä Jeminalla oli kohtauksia, joissa hän häärii lehmän läheisyydessä ja vie sille heinää. Lokaatioidemme läheisyydessä Urjalan Halkivahassa oli karjatila, jolta kuvauksiini parhaiten sopinut Viili-lehmä löytyi. Nähdessäni lehmän se vaikutti hieman aralta, ja tämä oli ainoa seikka joka jäi askarruttamaan mieltäni. Mietin, miten lehmä suhtautuisi ympärillä hyöriviin työryhmäläisiin, epämääräisen näköisiin laitteisiin tai näyttelijöihin, joilla oli toimintona mm. kaatua Viilin läheisyydessä sekä hermostua sen vierellä. Myös käsin lypsäminen askarrutti, sillä lehmä oli tottunut koneella lypsämiseen. Esitin huolenaiheeni Viilin omistajalle ja hän vakuutti että homma onnistuisi.

Kun Launoselle on käsikirjoituksen ja kuvakäsikirjoituksen pohjalta selkiytynyt, mitä kyseinen eläin tekee ja mitä siltä haetaan, hän lähtee etsimään elokuvaa varten

sopivimmat yksilöt. Koirankynnen leikkaajaan hän oli käynyt läpi noin 50 suomenpystykorvayksilöä, joista oli viimein löytynyt sopiva koira, Tuuli nimeltään. Tämän koiran kanssa oli tehty töitä muutaman kuukauden ajan ennen kuvauksia niin, että Launonen oli tehnyt harjoitusohjelman, jota koiran omistajat olivat noudattaneet, ja hän itse oli käynyt paikalla silloin tällöin tarkistamassa miten harjoitukset sujuivat ja miten koiran kanssa edettiin. Tällaiset harjoitukset olivat esimerkiksi kannuskynteen liittyviä. Tuulilla ei ollut kannuskynttä jota Merts (Peter Franzen) elokuvassa leikkaa, joten kannuskynsi oli jouduttu lisäämään koiralle. Tämä oli vaatinut harjoittelua ja totuttelua koiralta niin että se oli antanut feikki-kynsien olla paikallaan. Kyseinen koira oli siis opetettu asiaan mutta myös pois asiasta. Harjoittelu oli aloitettu laittamalla koiralle punaiset rannekkeet tassuihin, joissa oli kannuskynsien kohdalla punaiset helmet. Näin oli helppo seurata sitä, antoiko koira helmien pysyä paikoillaan ja aina kun koira yritti koskea rannekkeisiin tai helmiin, oli sitä kielletty. Kun koira oli tottunut pitämään helmiä, sille oli kuvauksiin tehty kannuskynnet, leikattu ja liimattu ne paikoilleen karvoituksineen päivineen ja koira oli antanut niiden olla koska se oli tottunut jo ylimääräisiin asioihin tassuissaan. (Launonen, 29.12.2008)

Omaan tuotantomme tarvittava kissanpentu oli hakusessa erinäisistä paikoista, mutta ne olivat kaikki melko kaukana, eivätkä pennut vastanneet näkemyksiäni raidallisesta perinteisestä maatiaiskissasta. Kissanpentu tuotantomme löytyi kuvausten jo ollessa käynnissä, sattumalta eräästä talosta jonka ohi järjestäjät olivat ajaneet.

4.3 Eläinten kanssa harjoittelu ja toimiminen kuvauksissa

Kohtaukset joissa on eläin tulee rauhoittaa mahdollisimman hyvin ettei eläin hermostu, pillastu tai pelkää. On tärkeää että koko työryhmä näyttelijöitä myöten tietää kuinka eläinten läheisyydessä käyttäytyään ja kuka eläimiin koskee. Myös eläimet tarvitsevat oman rauhan. Jos mahdollista, myös eläimet on hyvä totuttaa poikkeaviin tilanteisiin ja mm. kameraan.

Eläinten ohjaaja Tapani Launonen kertoo opinnäytetyötään tehdessään kouluttaneensa siihen sekä huskyjä että koirasusia ja harjoitelleensa eläinten kanssa paljon. Hän korostaa myös kameran läsnäolon tärkeyttä harjoituksissa, sillä monille koiraeläimille kamera edustaa tuijottavaa silmää jonka koirat ja sudet saattavat kokea uhkaksi.

Launonen itse on ottanut kameran jo alkuvaiheesta saakka mukaan erilaisiin

harjoituksiin ja tilanteisiin; niin vapaana luonnossa liikkumiseen kuin kenneliinkin. Myös erilaisiin vetojen harjoituksiin kamera on kuulunut. Vetojen harjoituksella Launonen tarkoittaa tilanteita joissa esimerkiksi tietty määrä susia juoksee kuva-alan poikki kameran ollessa kymmenen metrin päässä ja tarkoituksena on, että susilla säilyy päämäärä edessäpäin eivätkä ne käänny katsomaan kesken juoksun kameraryhmää. Harjoituksissa keskityttiin myös siihen, millä tavalla luontevasti lauman johtajan ohjaamisella saadaan ohjattua koko laumaa. Tämä oli lähtökohtana metodille jonka Launonen kokee toimivimpana. Hän kutsuu metodia ”situation-metodiksi”. Sen tarkoituksena on luoda tilanne, jonka seurauksena eläin käyttäytyy luontevasti niin kuin se käyttäytyy, mikä tukee samalla myös sitä että eläin saadaan käyttäytymään halutulla tavalla. Näin ei sitouduta aikataulullisesti siihen että eläimelle tarvitsisi opettaa temppuja. Launonen ei henkilökohtaisesti pidä temppujen opettamisesta eläinten koulutuksen elokuvaustarkoituksiin sopivana metodina. Hän selittää että esimerkiksi koirat tekevät temppuja joko miellyttääkseen ihmistä tai saadakseen makupalan tai palkkion, ja tämä ei toimi esimerkiksi kohtauksissa, joissa pitäisi olla vihaisen näköinen koira, sillä olisi hassua että tuollaisessa tilanteessa koiralla valuu kuola ja heiluu häntä. Launosen mielestä tällainen opetusmetodi ei ole oikein. (Launonen, 29.12.2008)

Launonen korostaa että hänen mielestään eläinten tulee saada elokuvissa näytellä ihan yhtäläillä kuin muidenkin näyttelijöiden eli toisinsanoen käsikirjoituksen mukaan. Launonen vertaa esimerkissään, että jos Peter Franzenia pyydetään olemaan vihainen, hän on sitä ja pystyy olemaan myös seuraavassa viidessä otossa, mutta kun kohtaaminen on kuvattu, hän ei ole enää vihainen koska näyttelee tuota tunnetilaa. Launosen mukaan eläinten kanssa voi tehdä ihan samalla tavalla. Launonen kertoo konkreettisen esimerkin elokuvasta Koirankynnen leikkaaja. Siinä on kohtaaminen jossa suomenpystykorvalta ryhdytään leikkaamaan yli kasvanutta kannuskynttä, jolloin koiran tulee olla vihainen ja purra Mertsiä (Peter Franzen) käteen. Kohtausta kuvatessa suurimman vihakohdan synnyttämä reaktio koirassa on saatu aikaiseksi niin että provosoivana yksilönä kohtauksessa on ollut nuorempi suomenpystykorva, jota on kuva-alan ulkopuolella tuotu hiljalleen näyttelevää koiraa sekä kuva-alan alapuolella ollutta luuta kohti, jolloin näyttelevä koira on luontaisesti ruvennut puolustamaan luutaan. Kun kohtaaminen on kuvattu, provosoiva koira on viety pois, jolloin näyttelevän koiran ei ole tarvinnut enää murista eikä olla vihainen. (Launonen, 29.12.2008)

Syksyllä kuvasimme Liinun kanssa kohtauksen, jossa palokunta sadetti vettä taivaalta, valoilla tehtiin salaman välkkeitä ja hevonen oli tarkoitus saada pillastumaan tai ainakin hermostumaan. Minulle ohjaajana ei ollut välttämätöntä hevosen pystyyn nouseminen, tärkeintä oli että se

saatiin steppaamaan hermostuneesti ja nykimään päätänsä jolloin se ajaisi saman asian. Liinun varsa oli jätetty kyseistä kohtausta varten tarkoituksella tallille

niin että tamma saataisiin hieman levottomaksi. Varsa oli toki jo tuossa vaiheessa lähellä vieroituskäyä, joten harjoittelu teki molemminpuolin hyvää. Hevosen omistaja Heidi Sinda lämmitti hevosta ennen kohtausta tiettyyn vireeseen ja sai sen käyttäytymään hermostuneesti tilanteessa niin, että hän ajoi sitä kärryjen takaa ensin eteen, veti saman tien ohjista pysäyttääkseen, taas eteen, taas pysäyttääkseen, jolloin hevonen stepasi eestaas ja liikkui hermostuneesti nykien päätään ja stepaten paikoillaan. Tämä toiminto ajoi asiansa ja hevonen kävi kuumana.

Launosen mukaan projekteissa ei yleisesti ottaen varata tarpeeksi aikaa eläinten kohtauksiin, vaikka ymmärretään ja tiedetään että eläinten kanssa on hankala toimia. Hän kuitenkin korostaa että seikka on toinen elokuvissa joissa eläimet näyttävät merkittävässä osissa. Niissä osataan varata tarvittava määrä aikaa eläinten kohtauksiin. (Launonen, 29.12.2008)

Ennen Ennustuksen kuvauksia kävimme apulaisohjaajan ja kuvaajan kanssa kohtaukset läpi, jolloin myös aikataulutettiin kuvia. Tuolloin pyrimme varaamaan eläinten kohtausten riittävästi aikaa ja Ennustuksessa tuo aika myös riitti. Kuvauksissa ei tullut ainuttakaan tilannetta, jossa oltaisiin jääty eläimen takia jälkeen.

Launonen kertoo, ettei häntä tiukka aikataulutus sinänsä haittaa, jos hänellä on ollut tarpeeksi ennakkoharjoittelu-aikaa ennen kuvauksia. Silloin hänellä on mahdollisuus työskennellä eläimen kanssa tarvittava määrä ja saada toiminnot niin helpoiksi eläimelle, ettei varsinaista kuvausaikaa tarvita normaalia enempää. Launosen tavoite on

saada kohtaukset eläinten kanssa toimimaan yhtä nopeasti ja sujuvasti kuin nekin kohtaukset, joissa eläimet eivät ole mukana, eikä niin että eläimet vaatisivat lisää aikaa ja hidastaisivat prosessia. Ennakkoharjoittelumäärä on tapauskohtainen ja riippuu siitä, millaisia toimintoja ja tilanteita eläimillä kussakin elokuvassa on. Toimintojen lisäksi oleellinen ennakkoharjoitteluun liittyvä asia on käydä valittujen eläinten kanssa tutustumassa ennakkoon paikoissa, joissa elokuvaa kuvataan, koska eläimillä on erilaiset aistit, ne haistavat ja kokevat paikat, varsinkin villissä luonnossa kuvattavat, täysin erillä tavalla kuin ihminen. Ennakkoon voi vain kuvitella eläimen reaktion, mutta se saattaa olla paikanpäällä täysin toinen. Esimerkiksi koiraeläin voi haistaa karhunpesän lähistöllä, mikä jää ihmiseltä huomaamatta, sillä karhu pyrkii karttamaan ihmistä. (Launonen, 29.12.2008)

Eläintenhojaajan työ loppuu siihen kun elokuva on kuvattu, mikä on Launosen mukaan valitettavaa. Hän tarjoutuu sopimuksissa olemaan mukana elokuvanteossa myös jälkituotantovaiheessa, mutta harmittelee sitä, ettei hänen palveluitaan juurikaan käytetä enää siinä vaiheessa. Jälkituotannossa lisätään kuviin mm. eläimen ääniä niihin kohtiin missä eläin ei selkeästikään ääntele, sen suu ei liiku eikä se näytä siltä että siitä kuuluisi ääni. Tällaiset päälleliimaukset ovat Launosen mukaan harmittavia kliseitä, joita elokuvissa näkee usein. Esimerkiksi Launonen nostaa hevosen ja sen että hevoseen liitetään usein hirnumista, vaikkei sen suu edes käy auki. Jos elokuvaan halutaan hirnuva hevonen, eläintenhojaaja hoitaa sellaisen paikalle ja saa sen hirnумаan silloin kun pitää, jolloin se myös näyttää oikealta ja aidolta. (Launonen, 29.12.2008)

4.4 Rastimon näkemys eläinten kanssa työskentelystä

Jos ja kun lapsi näyttää kohtauksessa yhdessä eläimen kanssa, tulee jo casting-vaiheessa varmistua siitä ettei lapsi ole allerginen kyseiselle eläimelle tai ettei hän pelkää eläintä.

Ennustuksessa Liisaa näyttävällä Jemina Periaholla ei ollut aiempaa kokemusta hevosista tai lehmistä eikä hän ollut koskaan edes nähnyt niitä luonnossa. Jemina on kuitenkin ollut tekemisissä mm. isojen koirien kanssa, ja koska hän näytteli myös aiemmassa lyhytelokuvassani, tunsin hänet entuudestaan ja tiesin hänen olevan rohkea tyttö, niinpä uskoin keskusteltuani hänen ja hänen vanhempiansa kanssa Jeminan selviävän myös eläinkohtauksista.

Myöhemmin kesällä kun harjoittelimme elokuvaa varten, kävimme myös tutustumassa elokuvassa näytteleviin eläimiin. Reissu oli tytölle elämyksellinen ja tarpeen, sillä hän oppi samalla sen kuinka isojen eläinten läheisyydessä tuli käyttäytyä. Ei tulisi tehdä nopeita liikkeitä, kulkea takamuksen takana tai mennä liian lähelle arvaamattomasti. Jemina pääsi tällä reissulla syöttämään Viili-lehmää, taluttamaan Liinu-hevosta ja kokeilemaan myös ratsastusta, sillä yhdessä kohtauksessa Antin oli tarkoitus nostaa Liisa hevosen selkään. Jeminan ja eläinten kohtaaminen sujui hienosti ja Jeminalle sekä minulle itselleni jäi kohtaamisesta varma ja hyvä olo kuvauksia silmällä pitäen.

Rastimo oli testannut Myrsky-elokuvaan hakevien lasten koirapelon sillä että hänellä oli jo castingvaiheessa mukana suuria kaukasianpaimenkoiria, jotka myös näyttelivät samassa elokuvassa. Lasten kohdalla tästä ei muodostunut ongelmaa, mutta muutama aikuisnäyttelijä oli pelännyt koiria, ja Rastimo oli tämän johdosta joutunut tekemään jopa roolivaihdon. Tästäkin huolimatta että kaikilta näyttelijöiltä oli kysytty koirapelosta, kuvauksissa oli näyttelijä joka oli vakuuttanut ettei pelkää, mutta joka kuitenkin pelkäsi ja näin pelollaan vaikeutti ja hidasti elokuvan tekoa. (Rastimo, 13.2.2009)

Rastimolla oli ollut myös harjoituksissa erikseen harjoituskoira, joka oli hänen oma koiransa. Myös apulaisohjaaja Anna Dahlman esitti harjoituksissa Myrsky-koiraa, kulki nelinkontin paikasta toiseen ja haukkui. Dahlmanin tehtävä oli myös olla Ronjan paras ystävä ja Ronja kiintyiikin Annaan kovasti. Anna myös näytteli Murun vastanäyttelijänä Myrskyä kohtauksissa, joissa Muru oli lähikuvassa ja jutteli koiralle. Anna oli näissä kohtauksissa vuorovaikutuksessa Ronjaan haukkumalla ja esittämällä Myrskyä niin että Ronjan ilmaisu saatiin talteen. Murulla ja Myrsky-koiralla on elokuvassa erittäin läheiset välit ja niin ne olivat myös Ronjan ja Annan välillä. Rastimon mukaan tällaisen henkilön olemassaoleminen tuotannossa on erittäin tärkeää, sillä lapsella tulee olla kivaa koko elokuvanteon ajan, eikä niin että hän kyllästyy jossain välissä. (Rastimo, 13.2.2009)

Näyttelijät harjoittelivat koiran kanssa erittäin paljon. Harjoituskoira oli kuitenkin eriarvoinen ja tottelevaisempi kuin elokuvassa oikeasti esiintyneet, puolivillit ja vaikeasti koulutettavat kaukasianpaimenkoirat. Rastimo vertaa 70 kaukasianpaimenkoiran kanssa työskentelyä kettujen kanssa työskentelyyn, sillä yleisesti ajatellaan että koirahan on helppo kouluttaa, mutta puolivillien

kaukasianpaimenkoirien kanssa tilanne oli toinen. Eläintenkouluttajia oli jouduttu palkkaamaan lisää ja lopulta niitä oli peräti kymmenen kappaletta. (Rastimo, 13.2.2009)

Rastimon mukaan se, että koiria oli 70 helpotti sitä, että eri kohtauksissa pystyttiin käyttämään eri luonteisia koiria. Joku koirista oli kiltti, toinen osasi näyttää vihaiselta jne. Tämä helpotti kovasti, kertoo Rastimo. Myös päivien pituuden vuoksi koiria oli paljon, yksi tai kaksi koiraa ei olisi jaksanut keskittyä ja tehdä temppuja niin pitkään. Koirat olivat kuitenkin keskenään melko erilaisia, jolloin osaa koirista jouduttiin meikkaamaan. Niiden karvoja värjättiin ja naamaa vedettiin mm. ripsivärillä tummaksi jos värytys ei sattunut olemaan sellainen. Sen huono puoli että koiria oli niin paljon, oli juurikin se että ne olivat keskenään eri näköisiä. Rastimo kertoo meikkauksesta huolimatta erottavansa koirat toisistaan lopullisessa elokuvassa. (Rastimo, 13.2.2009)

4.5 Niemen näkemys eläinten kanssa työskentelystä

Raimo O. Niemi kertoo etteivät hänen lapsinäyttelijänsä olleet kovinkaan paljon kontaktissa eläinten kanssa ennen varsinaisia kuvauksia. Ennakkoon oli toki selvitetty mistä on kyse ja ettei lapsella ole pelkoja eläimiä kohtaan. Niemi muistelee Konsta Hietasen nähneen ennakkoon Väiski-ilveksen ja Tiia Talvisara saattoi nähdä koirasusia, mutta varsinaiset kontaktit ja harjoittelu eläinten kanssa tapahtui vasta kuvausten aikaan ennen kohtauksen kuvaamista. Tutustuminen aloitettiin ihan eläinten silittelyllä sekä eläimen läheisyydessä oleilulla yhdessä eläintenhoitajan kanssa. (Niemi, 10.3.2009)

Konstaa esimerkiksi joutui jarruttelemaan, koska ilves oli hänen mielestään erittäin suloinen ja hyvännäköinen eläin ja poika olisi mielellään ollut pajaillemassa sitä jatkuvasti. Ilves kuitenkin vaatii villieläimenä oman aikansa ja jaksaa keskittyä vain tietyn ajan johonkin, kunnes sen täytyy päästä lepäämään ettei se hermostu liiaksi. (Niemi, 10.3.2009)

Myös Jeminan oli vaikeaa pitää näppejään erossa hevosista, mutta saimme työryhmän kanssa selvitettyä tytölle sen kuinka tärkeää oli että Liinukin saa levätä ja kerätä voimia omiin kohtauksiinsa. Pian Jemina ymmärsi tämän ja osasi pyytää apulaisohjaajalta, jos halusi käydä silittämässä hevosta. Tällainen tilaisuus yleensä järjestettiin päivän alkuun ja loppuun, muutoin Jemina oppi antamaan hevoselle oman rauhan.

Näyttelijät eivät harjoitelleet Jeminan tutustumiskäyntiä lukuun ottamatta Ennustuksessa esiintyvien eläinten kanssa etukäteen. Janne Hyytiäinen tapasi molemmat eläimet vasta kuvauksissa. Jannella oli entuudestaan kokemusta sekä hevosista että lehmistä, eikä lypsämistäkään tarvinnut etukäteen harjoitella, sillä hän oli lypsänyt aiemminkin. Toki Janne teki eläinten kanssa tuttavuutta ennen kohtausten kuvaamista ja harjoitteli niiden kanssa toiminnot läpi.

Raimo O. Niemi painottaa eläintenkouluttajan / ohjaajan tärkeyttä.

Elokuva-ohjaaja ei ole eläintenhojaaja vaan eläintenkouluttaja on aina siinä välissä. Hän on ammattilainen, joka tietää miten eläin saadaan tekemään halutut asiat ja kuinka niiden kanssa toimitaan. Ohjaaja itse voi kirjoittaa käsikirjoitusta, tehdä kuvasuunnitelmaa ja pyytää tiettyjä asioita, mutta eläintenkouluttaja kertoo, onko ne realistisia ja toteutettavissa olevia asioita. (Niemi, 10.3.2009)

Ennen kuvauksia eläintenhojaaja tai kouluttaja pitää luennon työryhmälle siitä kuinka eläinten kanssa käyttäydytään ja toimitaan. Niemi kertoo ohjeiden olleen mm. sellaisia ettei kukaan muu kuin eläintenhoitaja ja eläimen kanssa näyttelevä lapsi / aikuinen silitä eläintä tai luo niihin kontakteja, koska eläinten leimautuminen noihin tärkeimpiin ihmisiin on oleellista. Toki tulee tilanteita jossa esimerkiksi järjestäjä joutuu auttamaan, mutta nämä ovat aina tapauskohtaisia. (Niemi, 10.3.2009)

Ennustuksen kuvauksiin hevosen mukana tuli muutama hoitaja, joista toinen piti huolta Liinusta ja toinen Liinun varsasta. Kesäjaksolla Liinun kanssa työskenteli vanhempi mieshenkilö, joka oli itse jatkuvasti hermostunut, repi tammaa riimusta ja poltti tupakkaa taukoamatta. Tämä hermostuneisuus tarttui selvästi myös hevoseen, mikä aiheutti levottomuutta ja malttamattomuutta pysyä paikallaan. Tämä ei edesauttanut tilannetta, joka varsan vuoksi oli muutenkin hieman hankala. Varsan piti olla kuvausten aikana lähellä ja näköetäisyydellä tammasta, ettei tamma luullut varsan kadonneen. Hevosen hermostuneisuuden vuoksi Jannella oli välillä vaikeuksia pitää tamma paikallaan ja tamman levottoman liikehdinnän johdosta myös Jemina säikähti hevosta niin että itki hysteerisenä. Kävin Jeminan kanssa kahdenkeskisen keskustelun tilanteesta ja kerroin hänelle etten koskaan asettaisi tyttöä tilanteeseen, jossa voisi olla jokin vaara ja että vaaraa ei ollut. Minulla itselläni on kokemusta hevosista ja niiden elekielestä ja

liikkeistä, ja pystyin lukemaan tilannetta niin että osasin kertoa siitä myös Jeminalle. Vakuutin ettei tilanteessa ollut mitään vaarallista ja että jos hän myöhemmin kuvattavassa kohtauksessa ei uskaltautuisi tamman selkään, se olisi ok. En pakottaisi tyttöä mihinkään mihin hän ei olisi valmis, ja niinpä muutimme tuon kohtauksen ratsastamisen sijasta hevosen taluttamiseksi yhdessä isän kanssa.

Myöhemmin syksyllä tamman mukana oli hänen omistajansa, joka käsitteli hevosta rauhallisemmin ja varmemmin ja tällöin myös hevonen oli rauhallisempi ja varmempi.

Raimo O. Niemi kertoo että Poika ja ilves -elokuvassa näyttelevää ilvestä koulutettiin kaksi viikkoa ennen kuvauksia. Ilves oli Ranuan eläinpuistossa oppinut ihmisten läsnäoloon ja sitä pystyi taluttamaan mm. flexissä. Loppuajasta Väinö-ilvestä ei voitu enää käyttää, sillä se vanheni ja tuli aggressiivisemmaksi, jolloin sen käyttäminen olisi voinut olla vaarallista. Niinpä Ruotsista tuotiin sijaisilvekset Iisa ja Bella, joita pystyi motivoimaan leikin avulla. Sijaisilveksiä ei koulutettu sen kummemmin. Sijaisilvesten kanssa toimiminen edesauttoi aikatauluja niin että kun toinen eläimistä väsyi, voitiin toinen vaihtaa kuviin. Väiskillä oli luontaisesti komea, pilkullinen turkki, mutta Iisalla ja Bellalla pilkkuja ei ollut, joten ne jouduttiin maalaamaan niille. (Niemi, 10.3.2009)

Viili-lehmältä jouduttiin kuvausten ajaksi poistamaan korvamerkit, joita ei 40-50-luvulla luonnollisestikkaan ollut. Lisäksi lehmä sidottiin narusta tolppaan. Vastoin kaikkia odotuksiani lehmän arkuuden suhteen navettakuvaukset sujuivat eläinten kohtauksista helpoiten. Viili oli itse rauhallisuus, söi vain tyytyväisenä rehuaan. Luulen että tässä edesauttoi työryhmän rauhallinen ja hiljainen liikehdintä, mutta myös se että isäntäväki oli jatkuvasti Viilin läheisyydessä. Myös Janne oli paljon kontaktissa lehmään ennen kohtausten kuvaamista ja silitteli sitä jatkuvasti, jolloin lehmä rentoutui ja tottui myös Jannen läsnäoloon. Viili oli todella yhteistyökykyinen myös lypsykohtauksissa; se siirsi joka kerran toisen jalkansa taaemmas niin että Janne mahtui paremmin lypsämään.

Eläinten kanssa toimiminen voi olla yllättävää siltä osin, että on tiettyjä kohtauksia joita pitää ”itsestään selvinä” ja helppoina eläimen toimimisen osalta, mutta jotka saattavatkin viedä yllättävän paljon aikaa ja olla hankalia. Toisaalta taas jotkin sellaiset kohtaukset joita epäilee

onnistuvatko ne, saattavatkin mennä purkkiin jo ensimmäisellä tai toisella otolla. (Niemi 10.3.2009)

Niemi kehoittaa käyttämään useita yksilöitä näyttämään samaa eläintä, jos tämä vain on mahdollista. Tämä säästää aikaa ja mahdollistaa useampien eläinkohtausten kuvaamisen saman päivän aikana, koska eläintä voi välillä vaihtaa. Tämä mahdollistaa myös tuotannon jatkumisen jos jollekin yksilölle sattuu jotain. Poika ja ilves-elokuvan kuvauksissa Väiski oli alkuun ainoa yksilö jolloin eläinlääkäri oli jatkuvassa hälytysvalmiudessa. Toinen seikka joka tuli ottaa huomioon, oli laajan alueen aitaaminen poroaidalla ettei ilves pääsisi karkuun. Jos näin olisi päässyt käymään, elokuvan kuvaukset olisi keskeytyneet, mutta myös todennäköisesti Väiski olisi kuollut, koska tarhaeläimenä se ei olisi selviytynyt luonnossa. Sijaisilvekset, sisarukset Iisa ja Bella tulivat mukaan vasta elokuvan loppuvaiheessa. Oikeiden ilvesten lisäksi tuotannossa oli yksi mekaaninen ilves jota käytettiin nukutuskohtauksessa eläinlääkärin pöydällä. Vipujen takana olivat suun, korvien ja silmien liikkeet sekä hengitys. Oikealla ilveksellä tuon kohtauksen kuvaaminen olisi ollut liian uskaliaista. Muutamassa kohtauksessa käytettiin myös täytettyä ilvestä. Kaikki näistä ei tietenkään kestäneet lähikuvia, mutta laajoissa kuvissa ne toimivat. Yhdessä kohtauksessa ollaan käytetty jopa still-kuvaa ilveksestä. (Niemi, 10.3.2009)

4.6 Eläimet eivät ole rekvisiittaa

Launonen korostaa, että suurin harha elokuvanteossa monella on edelleen se että eläimet ja lapset voi, tai pitäisi voida, maalata kulisseihiin. Eläimet ja lapset ovat kuitenkin eläviä olentoja, joilla on oma tahto ja mieli. Suurin haaste löytyykin siitä, kuinka elokuvan tekeminen ja nämä kaksi edellä mainittua näyttelijäryhmää voidaan yhdistää toimivaksi kokonaisuudeksi, etenkin niin ettei se olisi järjettömän kallista. Launonen törmää usein tilanteeseen, jossa hänelle kerrotaan mitä eläimiä tarvitaan ja mitä niiden pitäisi tehdä, ja kun eläinten ohjaaja kertoo mitä se vaatii, miten se hoituu ja mitä se maksaa, hänelle sanotaan usein ”ei kiitos”. Launonen kertoo että eläimet mielletään usein kukkapurkkien kanssa samaan kategoriaan, ajatellaan että ne on helppo hommata, ne toimivat yhtä helposti, ne eivät saa maksaa mitään ja niiden eteen ei vaadita kovinkaan paljoa työtä, pääasia että näkyvät kuvissa. Todellisuus ei kuitenkaan ole tämä. (Launonen, 29.12.2008)

Suurimmat ongelmat tuovat sellaiset tilanteet, että jo käsikirjoituksiin kirjoitetaan hassuja ja epärealistisia asioita ja nämä asiat kulkevat käsikirjoituksessa pitkään, ennen kuin joku asiasta tietävä kertoo faktat. Usein ihmisille riittää että kuvassa on koira, koska se on kirjoitettu sinne, siitäkin huolimatta että se heiluttaa häntää ja kuolaa kuva-alan ulkopuolella olevan makupalan perään kun sen pitäisi olla uhkaava.
(Launonen, 29.12.2008)

Eläinten kanssa niin ennakkotyöskentely, kuin työnteko kuvauksissakin, vaatii paljon aikaa, rahaa ja resursseja. Lisäksi eläin vaatii riittävät tauot ja tietyn pituiset päivät.

Mielestäni on oleellista, että työryhmälle selitetään ennen kuvauksia miten eläinten lähellä liikutaan ja miten siellä käyttäydytään. Pyritään olemaan rauhallisia, välttämään äkkinäisiä liikkeitä tai kovaa ääntä. Myös näyttelijöiden, eritoten lapsinäyttelijöiden, on hyvä oppia ettei eläimen kimpussa voi hääriä koko aikaa. Sitä voi käydä moikkaamassa yhdessä lastenhoitajan ja eläintenhoitajan kanssa, mutta eläimelle on annettava samanlainen rauha kuin näyttelijöillekin.

Myös aikatauluja suunnitellessa eläimen kohtaukset on pyrittävä toteuttamaan mahdollisimman peräkkäin toistensa kanssa, samoin kuin muidenkin näyttelijöiden kohdalla, niin ettei eläin joudu odotelemaan kohtausten välissä turhia aikoja, mutta myös niin että se pääsisi ajoissa kotiin. Jos kuvien väliin tulee pitkiä taukoja, jolloin eläintä ei tarvita setissä, on eläimellä oltava kuvauksissa jokin sille määrätty paikka tai alue, jonne se voi mennä rauhoittumaan.

Ihanteellisin tilanne Launosen mukaan on sellainen, jossa jo käsikirjoittaja kirjoittaessaan ymmärtää mikä on realistista eläimen toiminnan kanssa ja mikä ei. Toinen tärkeä tekijä on ohjaaja, joka tietää mitä eläimet vaativat, ymmärtää realiteetit ja kokee eläimen yhtenä näyttelijöistä. (Launonen, 29.12.2008)

Rastimon mukaan se että ohjaaja tuntee eläimiä sekä tietää kuinka joku tietty laji käyttäytyy tai toimii, edesauttaa elokuvan tekemisessä. Rastimolla oli kokemusta vahtikoirien käyttäytymisestä ja hänen mukaansa eläinten kouluttajat olivat väliin olleet koirien kanssa hysterisempiä kuin ohjaaja itse. Kouluttajat olivat pelänneet koirien tekemän lapsille jotain, jolloin Rastimo oli joutunut rauhoitteluun heitä kertomalla etteivät kyseiset koirat tee lapsille mitään, päinvastoin, vahtivat heitä ja saattavat

käyttäytyä aggressiivisesti ulkopuolisia kohtaan. Isot vahtikoirat ovat nimittäin ystävällisimpiä nimenomaan lapsia kohtaan. Rastimon etuna oli se, että Myrsky-koira, joka oli elokuvan aggressiivisin ja pelottavin koira, oli myös hänen ex-miehensä sekä tyttärensä koira, jonka ohjaaja oli tuntenut pennusta asti. Niinpä hän tiesi, kuinka kyseinen yksilö käyttäytyy missäkin tilanteessa. Myös kauniit ilmeet oli helppo saada kyseiseltä koiralta, sillä kontakti löytyi helpommin kuin muiden koirien kanssa. Rastimo myös tiesi ennakkoon, mitkä temput kyseiseltä koiralta onnistuisivat. (Rastimo, 13.2.2009)

Itse koin omasta eläintuntemuksestani ja kokemuksestani olevan apua hurjan paljon. Kun tiesin miten kukin eläin käyttäytyy luonteenomaisesti, osasin selittää ja ohjata asioita myös lapselle, mikä edesauttoi elokuvan teossa. Myös oma varmuus siitä että asiat hoituvat eläinten kanssa oli tärkeä. Jos minulla ei olisi ollut kokemusta kyseisistä eläimistä tai niiden käyttäytymisestä, olisin todennäköisesti ollut arempi sekä ottamaan eläimiä mukaan tuotantoon että ohjaamaan lapsia toimimaan niiden kanssa. Myös aikaa itse kuvauksissa olisi luultavasti mennyt enemmän kun olisin joutunut kyselemään jokaista asiaa erikseen joko eläinten omistajilta tai hoitajilta.

Myös Jannen aiempi kokemus kyseisten eläinlajien suhteen auttoi kovasti. Hänellä oli tietty varmuus ja rohkeus sekä toimia niiden kanssa että käsitellä niitä.

Rastimo painottaa että eläimiä kuvatessa on erittäin tärkeää että työryhmä koostuu eläinihmisistä. Tämä ei ohjaajan mukaan tarkoita sitä että tarvii olla omaa eläintä, vaan sitä että ymmärtää eläimiä, tulee niiden kanssa toimeen ja saa kontaktin eläimiin, eikä missään nimessä pelkää niitä. (Rastimo, 13.2.2009)

4.7 Mahdolliset ongelmatilanteet ja niistä selviäminen

Myrsky-elokuvaa kuvattaessa pääsääntöisesti mikään ei mennyt eläinten kanssa niin kuin piti, Rastimo kertoo. Rastimo muistelee, että kun joku kohtaaminen koirien kanssa onnistui, työryhmä puhkesi spontaanisti taputtamaan. Kaukasianpaimenkoiran luonne tuli tässäkin vastaan, sillä koirat eivät olleet piitanneet herkuista, ne eivät olleet lahjottavissa vaan tekivät juuri niin kuin niitä huvitti. Rastimo muistelee että kirjoittaessaan Myrskyn käsikirjoitusta hän oli miettinyt koiralle helppoja kohtauksia ja toimintoja, mutta nekään eivät olleet sujuneet kyseisen rodun kanssa niin kuin piti. Tällaisia toimintoja oli esimerkiksi pentukoiran nukkuminen tai sen paikallaan

istuminen. Rastimo kertoi että laajat kuvat koirien kanssa oli vaikeita. Kyseinen istumiskohta oli laaja kuva, eikä koira suostunut istumaan aloillaan sen aikaa että kohtausta oltaisiin saatu kuvattua. Lopulta istumiskohta oli jouduttu kuvaamaan split-screeninä⁴ niin että eläintenkouluttaja Tuire Kaimio oli istunut pennun vieressä hokien istu-sanaa ja syöttäen koiralle makupalaa jatkuvalla syötöllä. (Rastimo, 13.2.2009)

Studioissa kuvattavien kohtausten kanssa tuli lisäksi eteen se että koirilla oli jatkuvasti kuuma, ne läähättivät eikä kohtausten teosta tullut mitään.
(Rastimo, 13.2.2009)

Rastimo kertoo eläintenkouluttajien luulle, että ongelmatilanteissa käsikirjoitusta pystytään muuttamaan sen mukaan mitä koirat suostuvat tekemään. Tämä vaatii kärsivällisyyttä etenkin kun paikalla oli sekä koiria että lapsia, joiden suhteen rauhallisuus on erittäin tärkeää. Rastimoa hermostutti että kouluttajat olivat etukäteen vakuuttaneet koiran tekävän jonkun tietyn tempun, mutta käytännössä koira ei tempua tehnytään. (Rastimo, 13.2.2009)

Ennustuksessa kissanpentu, joka saatiin viimein erään maalaistalon isännältä, oli erittäin arka ja sen kanssa oli vaikea toimia. Olin käsikirjoittanut niin, että Liisa leikkii kissan kanssa heinällä, Liisalla sattuu päähän ja heinä putoaa. Tarkoituksena oli että kissanpentu olisi vuorovaikutuksessa Jeminan kanssa niin että ne olisi voinut asetella kuvaan vastakkain. Kissanpentu oli kuitenkin niin arka ettei kohtauksesta tullut mitään. Heti kun pennun yritti laskea maahan, se koetti karata. Niinpä jouduin vaihtamaan toiminnon sellaiseksi, että kissa oli Jeminan sylissä, jossa Jemina sitä silitteli ja hän näytteli päähän sattumisen ilman että laski kissasta irti. Kohtausta toimi mielestäni noinkin, mutta se pudotettiin leikkausvaiheessa kuitenkin pois muiden syiden johdosta.

Myrskyssä kuvauspäivät venyivät koirien takia, samoin budjetit. Rastimo kertoo, että kuvauspäiviä tuli kaiken kaikkiaan kahdeksan kappaletta lisää. Tämä oli tuottanut puolestaan vaikeuksia rahoituksen suhteen jo senkin vuoksi, että Elokuvasäätien oli ollut mahdoton uskoa kuinka paljon aikaa, kouluttajia ja resursseja koirien kouluttaminen vaatii. Myös usean samannäköisen koiran löytäminen oli vaikeaa,

⁴ Jaettu ruutu. Kuvauksissa voidaan jakaa kuva-ala ruuden vasempaan ja ruudun oikeaan alueeseen. Nämä kuvat voidaan yhdistää leikkausvaiheessa päällekkäin, jolloin saadaan kuvatut ruudut yhdistettyä yhdeksi kuvaksi.

varsinkin kun kyseessä oli hankalaluonteinen koira. Vain yhteistyökykyisimmät ja kilteimmät yksilöt hyväksyttiin. (Rastimo, 13.2.2009)

Vaikka Liinu-hevosien kanssa tuli kesäkuvausten aikaan omat ongelmansa ja Jemina säikähti eläintä kovasti, ei hevosen takia mitään kohtausta jouduttu kuitenkaan puottamaan pois. Myös aikataulussa pysyttiin eikä niistä jääty kertaakaan jälkeen Liinun tai minkään muunkaan eläimen takia.

Raimo O. Niemi kertoo, että jokaisessa elokuvassa jossa hänellä on ollut eläimiä, tarvittavat kohtaukset ja kuvat ollaan saatu kuvattua, mikä on tärkeä juttu. Poika ja ilves-elokuvassa toinen stuntti-ilveksistä karkasi, jolloin kuvaukset jouduttiin seisauttamaan. Maasto oli sellaista ettei ihminen voinut lähtä seuraamaan eläintä taittamatta jalkaansa. Eläintenkouluttaja kehoitti vain odottamaan, sillä hän oli varma että ilves palaisi sisarensa luo ja näin kävikin, tosin vasta vajaan tunnin odotuksen jälkeen. Tämä kuvaukset seisauttanut tapaus oli projektille melko kallista aikaa. Toisen ilveksen kanssa ei voitu aloittaa kuvauksia sen vuoksi, että se olisi todennäköisesti juossut siskonsa perään ja karannut. Kaikenlaista siis voi tapahtua kun kuvissa on eläimiä. Niemi korostaakin kärsivällisyyttä. (Niemi, 10.3.2009)

Itse koin, että jos Liinulla olisi ollut kesällä kuvauksissa rauhallisempi hoitaja, olisi hevonenkin ollut rauhallisempi. Tällaisen tilanteen todistaminen oli hämmentävää. Kyseisen henkilön hermostuminen tarttui myös osaksi työryhmään, jolloin eläin aistii yleisilmapiirin olevan negatiivinen. Mielestäni tärkeintä niin eläinten kuin lastenkin kanssa toimimisessa on rauhallisuus ja kärsivällisyys. Ongelmatilanteisiin täytyy löytää ratkaisunsa, mutta tärkeintä on rauhallisena pysyminen sillä molemmat, sekä eläimet että lapset, aistivat todelliset tunteet herkästi.

Myös eläinten kanssa tarvitaan valtavasti enemmän työryhmää. Eläinten kuljetukset sekä säilytys kuvauspaikalla on suunniteltava ja organisoitava hyvin kertoo Rastimo. Tärkeää on että sekä lapsilla että eläimillä on hyvä olla kuvauksissa. Nämä asiat ovat myös sellaisia, että ne lisäävät helposti tuotannon hintaa, mutta niissä ei saa eikä kannata missään nimessä tehdä kompromisseja. Eläinten kohdalla Rastimo korostaa, että kun paikalla on eläinten kouluttajia ja mahdollisesti myös omistajia, on otettava huomioon se, että näillä ihmisillä ei ole hajua siitä kuinka armeijamaisesti ja kovalla tahdilla elokuvan kuvaukset sujuvat. Kaikkeen pitää varautua ja asioita selvittää

mahdollisimman paljon ennakkoon. Muuten käy helposti niin, että ihmiset alkavat hermostua jos päivä venyy tai kohtauksia joudutaan ottamaan uusiksi, jolloin myös yleinen ilmapiiri kuvauksissa kärsii. (Rastimo, 13.2.2009)

Ihan yksinkertaisistakin eläinkohtauksista selviäminen Myrskyssä kasvatti henkilökohtaista ammattitaitoani ohjaajana niinkin paljon että isot tietokoneilla ohjatut kamera-ajot joukkokohtauksien kanssa tuntuvat eläinten jälkeen lastenleikiltä. Aikuiset kuitenkin tekevät mitä pyytää, mutta eläimet eivät, sanoo Rastimo ja kiteyttää että loputon kompromissien teko eläinten vuoksi on erittäin raskasta. (Rastimo, 13.2.2009)

Rastimo kertoo, että kohtausten muuttaminen lennosta vaatii ohjaajalta leikkauksen ymmärtämistä ja sitä, että pystyy kompromissien tekovaiheessa ymmärtämään kuvien tarpeen, niiden järjestyksen sekä leikkautuvuuden keskenään. Rastimo itse on toiselta ammatiltaan leikkaaja ja hän sanookin että se on asia joka pelasti Myrsky-elokuvan. Myrskyssä oli valtavia toimintakohtauksia, joissa oli paljon henkilöitä ja paljon suuntia, ja kun tällaisessa kohtauksessa eläin ei tehnyt mitään piti vaan ohjaaja joutui muuttamaan sen, joutui hän muuttamaan lennossa myös koko kuvasuunnitelman. (Rastimo, 13.2.2009)

Rastimo painottaa, että eläinten kanssa työskennellessä on tärkeää että kuvaussihteeri on hyvä ja pystyy pitämään kuvat klaffissa sekä ymmärtää myös kuvaussuunnat sekä pysyy ajan tasalla siitä mitä kuvia puuttuu (Rastimo, 13.2.2009).

Raimo O. Niemi kertoo että Poika ja Ilves-elokuvaa kuvattaessa Väiski-ilveksen kanssa toimimista hankaloitti se, ettei se ollut kiinnostunut makupaloista, ruoasta tai muista virikkeistä millä sen olisi saanut aktivoitua yhteistyöhön. Ohjaaja kertookin että usein tuli tilanteita jolloin filmiä kului, kun jäätiin odottamaan ilveksen seuraavaa liikettä, joka saattoi tulla todella hitaasti ja epävarmasti, mutta kun se tuli, oli itse liike nopea ja hektinen. Siksi kameroita olikin kaksi, toinen kuvasi normaalinopeudella ja toinen 50 kuvaa sekunnissa. Ylinopeudella kuvattiin siksi että saatiin ilves pysymään kuvassa edes hetken pidempään, sillä normaalilla nopeudella kuvattaessa se vain vilahti pois kuva-alasta. Konsta Hietasen piti lapsinäyttelijänä olla varautunut näyttelemään ilveksen liikkeiden mukaan. Ohjaaja Niemi oli etukäteen antanut vaihtoehtoja ilveksen

liikkeiden vastaanäyttelemiseen, koska ei voitu tietää juokseeko ilves päämääräisesti niin kuin oltiin suunniteltu vai päättääkö se toimia toisin. Näissä kohtauksissa Konstan täytyi osata lukea eläintä ja tilannetta ja reagoida sekä näyttellä sen mukaan. (Niemi, 10.3.2009)

Niemi käyttää eläinten kanssa 2nd unit-kameraa joka taltioi eläimeltä sellaiset kuvat, joissa ei ole muita näyttelijöitä kuin eläin itse. Tällä kameraporukalla ja eläintenohjaajalla on aikaa odottaa milloin esimerkiksi Ilves tekee tietynlaisen loikan. Niemi korostaa tämän tärkeyttä ja perustelee sen sillä, että jos jäisi pääkuvausryhmänsä kanssa odottamaan esimerkiksi Ilveksen juoksua paikasta A paikkaan B, hän seisottaisi turhaan koko työryhmää ja veisi kallista aikaa. Tällä tavoin toimiessa sekä eläintä että näyttelijöitä voidaan kuvata samaan aikaan eri paikoissa. (Niemi, 10.3.2009)

5 Pyrotekniikka

5.1 Käyttötarve

Pyrotekniikkaa mietittäessä elokuvaan on perusteltava hyvin, miksi sitä tarvitaan ja onko se oleellista elokuvan kannalta. Ei ole hyvä syy käyttää räjähteitä tai tulta ainoastaan siksi että halutaan kuviin jotain joka näyttää hienolta. Pyrotekniikan käyttö on oikeutettua silloin kun se tukee tarinaa tai on jotain mikä on suoraan kirjoitettu käsikirjoitukseen.

Ennustuksessa oli tulipalokohtaus, jossa päähenkilö Antti sytyttää talonsa palamaan. Kuvauksissa talon julkisivu sytytettiin palamaan ja Janne Hyytiäisen stuntti, Jouni Kivimäki käveli palavaan taloon. Meillä ei ollut Ennustuksessa kohtausta, jossa olisi ollut yhdessä sekä pyrotekniikkaa että lapsia / eläimiä.

5.2 Miten, miksi?

Kartoitettaessa pyrotekniikan tarvetta, on syytä miettiä minkä verran tulta tai räjäytyksiä tullaan tarvitsemaan, mille alueelle tämä voidaan rajata ja tarvitseeko kaikkea näyttää, riittääkö jokin esimerkiksi ääninä.

Rastimolla on kokemusta pyrotekniikasta elokuvastaan Heinähattu ja Vilttitossu. Siinä on kohtausta, jossa perheen isä keitetään perunana kattilassa. Kohtauksessa on perspektiiviharha, jossa elokuvan äiti sekä Vilttitossu ovat oikeasti hieman kauempana eikä heidän puolellaan ole tulta. Kohtauksessa tuli oli ihan kuva-alan edessä ja isäkin meni hieman kauempaa kiertäen. Heinähatussa ja Vilttitossussa käytettiin myös räjähteitä kohtauksessa, jossa taikina räjähtää. (Rastimo, 13.2.2009)

Ennustuksessa pyrotekniikkaa suunniteltiin ja hoiti Joonas Selin, joka opiskelee koulussamme, mutta on käynyt tarvittavat kurssit, ja on ammattitaitoinen pyrojen ja räjähteiden kanssa. Häntä tutoroi Sorin Sirkukselta stunttimies Jouni Kivimäki. Yhdessä miehet suunnittelivat kuinka Ennustukseen rakennettu talon julkisivu saataisiin syttymään parhaiten niin että siitä voisi ottaa tarvittavan määrän kuvia. Suunnitteluissa päädyttiin käyttämään vahaa, jota voi sytyttää ja sammuttaa uudelleen ja uudelleen. Itse polttamiseen varattiin polttoainetta.

Kuvasimme kyseisen kohtauksen lokakuun alussa. Edellisenä päivänä oli satanut vettä ja julkisivu oli kastunut, minkä johdosta se oli edelleen pinnaltaan märkä. Niinpä sytytyksestä ei meinannut tulla mitään. Polttoainetta jouduttiin hakemaan kaksi tai kolme kertaa uudelleen ennen kuin talo saatiin kunnolla syttymään.

Jouni Kivimäki teki myös kohtaukseen stuntin kävelemällä liekehtivään taloon. Hänet suojattiin palonesto aineilla ja hän pystyi kävelemään useaan otteeseen

liekehtivään taloon. Tämä konkreettinen taloonastuminen on kuitenkin jätetty lopullisesta leikkauksesta pois. Kuvien valotus epäonnistui suurelta osin ja kuvista tuli liian tummia. Muutoin poltto sujui ongelmitta eikä mitään vahinkoja sattunut.

5.3 Ammatillaiset

Ensi alkuun pyrotekniikkaa suunniteltaessa järjestäjän tulee selvittää luvat tekemiseen. Jos kohtaus tehdään jossain kiinteistössä, luvat myöntää kiinteistön omistaja, mutta jos kohtaus tehdään kaupunkialueella niin lupa-asiat myöntää pelastuslaitos. Joissain tapauksissa myös poliisi ottaa kantaa asiaan. Luvat on hoidettava riittävän ajoissa että päätökset ehditään tehdä. (Kivimäki, 2.4.2009)

Myös ympäristö pitää valita sen mukaan että kyseinen kohtaus pyrotekniikan kanssa on mahdollista suorittaa siellä. Jälkien siivous pitää miettiä ja suunnitella tarkkaan, on tiedettävä kuka sen hoitaa niin että se tulee tehtyä eikä kenelläkään jää valitettavaa. Savuista tai talon polttamisesta saattaa tulla savu tai nokihaittoja, jotka pitää ottaa jo ennakkosuunnittelussa ja paikanvalinnassa huomioon, ettei käy niin että joudutaankin pesemään lähitienoon ikkunat tai ympäristön kaikki autot kohtauksen teon jälkeen. (Kivimäki, 2.4.2009)

Pyrotekniikkaa suunniteltaessa ja tehtäessä tarvitaan ryhmään vähintään yksi ammattilainen, joka pystyy suunnittelemaan toteutuksen kulloisellekin tarpeelle sekä

vastaa koko tilanteesta. Ammattilaiset osaavat minimoida riskit, mutta myöskin toimia oikein itse tilanteessa turvaten näin myös muun työryhmän turvallisuuden.

Jouni Kivimäki kertoo, että isoissa kohtauksissa missä on vaarana sattua jotain, on hyvä varautua sairausauton läsnäolemiseen kuvauspaikalla, varsinkin jos kuvataan paikassa jossa etäisyys sairaalaan tai terveystieteiden keskukseseen on pidempi kuin muutaman minuutin matka. Näin myös jos kohtauksessa on vaaranmahdollisuus esimerkiksi tulipalolle ja hälytysväistö on pitkä, on hyvä varautua palokunnan läsnäoloon. (Kivimäki, 2.4.2009)

5.4 Lapset ja pyrotekniikka

Heinähatussa ja Vilttitossussa turvatekijöitä mietittiin tarkkaan ennakkosunnittelussa, eikä se ollut yksiselitteistä tai helppoa. Tulen ja räjähteiden rajaaminen oli tärkeää, mutta myös sen, ettei mitään palavaa ollut lähettyvillä. Rastimo painottaa kuinka tärkeää oikeiden, pyrotekniikasta ymmärtävien ihmisten ammattitaito on. Myös turvatekijöiden, kuten vaahtosammuttimien, palokunnan ja ensiavun saatavuus on oleellista. (Rastimo, 13.2.2009)

Kivimäen mukaan lapset eivät juurikaan poikkea muista näyttelijöistä pyrotekniikan suhteen. Toki lapsien kanssa täytyy olla varovaisempi, mutta Kivimäki viittaa lapsien ja näyttelijöiden olevan melko samanlaisia. He eivät useasti muista tiettyjä asioita joita pyrotekniikkaan liittyen opastetaan. Lapsilla muistikapasiteetti ei riitä moneen asiaan ja näyttelijät puolestaan saattavat olla omissa tiloissaan näytellessään, niin ettei kaikki ohjeistukset välttämättä pysy mielessä. Esimerkiksi Kivimäki nostaa panostetun kentän maastossa, jossa tietyissä kohtaa on räjähteitä. Ihmisille kerrotaan tarkasti missä nuo räjähteet ovat, sillä niitä ei voi merkitä selkeästi, muuten ne näkyisivät kuvissa. Tällaisia paikkoja lapsi ei välttämättä muista samalla tavalla kuin aikuinen. Jos mahdollista, tällaisissa kohtauksissa joku aikuisnäyttelijöistä pistetään kulkemaan maastossa yhdessä lapsen kanssa, jolloin taataan paremmin lapsen turvallisuus. (Kivimäki, 2.4.2009)

Myös äänet, jotka räjähdyksistä ja muista tehosteista tulee, voivat säikäyttää niin lapset kuin muutkin näyttelijät ensi alkuun. Jos mahdollista, tätä kannattaa harjoitella etukäteen ja totuttaa näyttelijä ääniin ja pamahduksiin. Jos kohtauksessa on isoja liekkejä, tulen lämpöön ja sen lähellä olemiseen voi totutella esimerkiksi järjestämällä tätä varten harjoituksen muualle kuin kuvauspaikalle. Esimerkiksi talon polttaminen tai

räjäytys on ainutkertainen tilaisuus jolloin kuvat täytyy saada kuvattua, joten tätä ennen on hyvä harjoitella, jos se suinkin on mahdollista. (Kivimäki 2.4.2009)

Pamaus on kova, tuli saattaa olla lämmin, saattaa olla että näyttelijä pelästyy. Ettei kuvaus mene tämän takia mönkään, ennakkotyöskentely sekä lasten että eläinten kanssa on tärkeää. (Kivimäki, 2.4.2009)

Korvatulppia Kivimäki kannustaa käyttämään sekä lasten että aikuistenkin kanssa. Nämä vaimentavat hyvin pamauksia. (Kivimäki, 2.4.2009)

5.5 Eläimet ja pyrotekniikka

Kivimäki on stuntina työskennellessään harjoitellut esimerkiksi laukauksiin totuttamista hevosten kanssa. Kyseisessä kohtauksessa junaa ryöstettiin hevosilla ratsastaen ja samalla ammuttiin laukauksia, jolloin oli tärkeää totuttaa hevonen noihin pamauksiin. Tätä alettiin harjoitella ensin niin, että hevosilla oli tupot korvissaan ja pikkuhiljaa tuppoja alettiin poistaa, jolloin ne tottuivat kyseisiin ääniin eivätkä enää pelänneet laukauksia. Varsinaisessa tilanteessa veturikuski menikin vastoin kaikki odotuksia soittamaan junan pilliä. Tätä ei oltu harjoiteltu, ja kova äkkinäinen ääni sai hevoset säikähtämään niin että juna jäi jälkeen kun hevoset pillastuivat. Kohtauksessa oli tarkoitus mennä hevosten kanssa lähelle ikkunoita, joista stuntit olisivat menneet sisään, mutta tätä ei voitu enää tehdä. Niinpä he joutuivat menemään jalkaisin. (Kivimäki, 2.4.2009)

Eläimet ovat aika arvaamattomia. Eläintenkouluttajia on tosi hyviä, muutama Suomessakin, joten asiat kannattaa jättää melko pitkälle heidän hoiviinsa. (Kivimäki, 2.4.2009)

Kivimäki kannustaa ennakkoharjoitteluun ja uusien asioiden totuttamiseen niin lasten kuin eläintenkin kanssa työskennellessä, ja tätä varten tulisi suunnitella ja varata erikseen harjoittelu-aikaa. Usein ammattinäyttelijät jo osaavatkin pyytää harjoittelu-aikaa erikoisempia kohtauksia varten. (Kivimäki, 2.4.2009)

Rastimolla itsellään ei ole kokemusta kohtauksista, joissa olisi ollut eläimiä ja pyrotekniikkaa yhdessä, mutta Myrskystä jääneen kokemuksen pohjalta hän ei edes suosittele moista. Rastimo miettii, että jos toteutettavana olisi kohtaus, jossa olisi sekä

eläin että pyrotekniikkaa, hän lähtisi toteuttamaan sitä trikkikuvilla ja leikkauksella jos senkin vuoksi, että se olisi ensinnäkin halvempaa, mutta myös helpompaa. (Rastimo, 13.2.2009)

6 Pohdintaa, oman työn arviointia sekä yhteenveto

Kysyessäni Rastimolta allekirjoittaako hän kehotuksen jättää lapset, eläimet ja pyrotekniikan pois tuotannoista, hän sanoo ettei allekirjoittaisi moista. Rastimo kehottaa työskentelemään lasten kanssa, mutta välttämään teatterinäyttelijöitä, olivat he lapsia tai aikuisia.

Esimerkiksi Myrskyssä Rompun (Antti Väre) kohdalla tämä tuli vastaan.

Teatteritaustaisella näyttelijällä on Rastimon mukaan aivan erilainen aksentti repliikeissään, hän ei näyttele kameralle eikä koe vuorovaikutusta toisen näyttelijän kanssa siinä määrin kuin pitäisi. Näyttelemineen on enemmän esittämistä kuin luonnollista näyttelemistä. Romppua näytelleellä Antti Väreellä oli teatteritaustaa ja Rastimolla oli eniten vaikeuksia hänen ohjaamisessaan, sillä Väre alkoi esittää ja miettiä ilmeitään, ei ottanut katsekontaktia vastaanäyttelijään eikä kuunnellut tätä. (Rastimo, 13.2.2009)

Teatterinäyttelijän kanssa saa tehdä enemmän töitä kuin jonkun kokemattoman lapsinäyttelijän kanssa että saa hänet näyttelemään kunnolla elokuvassa. (Rastimo, 13.2.2009).

Rastimo kannustaa ottamaan amatöörejä näyttelijöiksi, sillä hänen mukaansa heidän työssään on jotain ainutlaatuista. Ohjaaja on sitä mieltä että hänen elokuvissaan parhaimmat roolit ovat tehneet lapset. Hän painottaa, että töitä tekemällä ja ohjaamalla heistä saa omalaatuista ilmaisuja irti ja vaikka ammattinäyttelijä osaakin hommansa ja näyttelee hyvin, on hänellä ihan eri tekniikka tehdä asioita. Rastimo kiteyttääkin, että pitää kovasti lasten ja nuorten kanssa työskentelystä ja heidän ohjaamisestaan. Heillä on hänen mukaansa luontainen into tehdä asioita. (Rastimo, 13.2.2009)

Eläinten kanssa työskentelemistä Rastimo muistelee suoranaisten helvettinä, mutta kokee sen jälkeenpäin kuitenkin antoisaksi ja kivaksikin touhuksi. Hän kuitenkin painottaa sitä että eläinten kanssa on isoksi eduksi jos ohjaaja osaa myös leikata, tai ainakin hänen on osattava kuvasuunnittelun ABC pohjamutia myöten. Eläinten kanssa muutoksia ja kompromisseja tulee jatkuvasti, ja näissä tilanteissa on osattava toimia sekä nähtävä tilanteet kauaskantoisesti. Sama saattaa myös olla lasten kanssa. (Rastimo, 13.2.2009)

Lisäksi Rastimo muistuttaa että molempien kanssa työskennellessä on syytä varautua siihen että kuvauspaikalla on paljon porukkaa ja että osa ihmisistä voi olla sellaisia jotka eivät tiedä elokuvan tekemisestä mitään. Tämä vaatii kärsivällisyyttä. (Rastimo, 13.2.2009).

Raimo O. Niemi ei kehota ottamaan lapsia mukaan ensimmäisiin töihin, mutta ei myöskään alleviivaa tätä tabua, eikä kehota ketään jättämään heitä projekteistaan poiskaan. Hän korostaa kontaktin löytämisen tärkeyttä ja yhteistä kieltä lapsen kanssa toimimisessa. Hän vakuuttaa että tekeminen on turvallisempaa aloittaa aikuisnäyttelijöiden kanssa, ja toisaalta hän näkee sen myös niin, että aikuisnäyttelijöiden kanssa toimimisesta olisi enemmän hyötyä. Niemi perustelee sen sillä, että vielääkään lastenelokuvien arvostus ei ole samalla tasolla kuin aikuisille suunnatut elokuvat. Niemi korostaa vielä sattumien summaa jolla ajautui ohjaamaan lapsia ja kertoo vuosien varrella ammattitaitonsa tällä osa-alueella kasvaneen niin, että hän voi sanoa nauttivansa työstään. Lopuksi hän kehottaa rohkeasti ottamaan haasteet vastaan ja astumaan hommiin lasten ja eläintenkin kanssa, mutta myös muistamaan oleellisten asioiden rajaamisen niin ettei juttu lähde rönsyilemään liikaa. Niemi muistuttaa myös, että ohjaajan tehtävä on saada lapsesta irti se oleellisin ja hänen tulee työssään keskittyä vain ohjaamiseen niin että hän pyytämällä, ohjaamalla ja vaatimallakin saa haluamansa. (Niemi, 10.3.2009)

Usein ensimmäisiä töitä tehdessä ohjaaja keskittyy liikaa tekniikkaan, mikä pitäisi jättää kuvaajan harteille sillä hän on sinun oikea kätesi. Tärkeintä on että näyttelijän ilmaisusta välittyy se että tarina on totta, ei näyteltyä. (Niemi, 10.3.2009)

Hyvä käsikirjoitus sekä toimiva ohjaus ovat hyvän elokuvan perusedellytykset, joten niidenkin opetusta pitäisi koulussamme mielestäni lisätä. Ensimmäiset ohjaustyöt kun tehdään kuitenkin jo ensimmäisenä vuonna. Muutamia kursseja on kyllä mahdollista ottaa, mutta nämäkin ovat pääsääntöisesti käsikirjoituskursseja. Ohjaamisen opiskelu jää näin ollen itseopiskeluksi, lukuun ottamatta Esa Illin ohjauskurssia joka sisältyy Elokuvanilmaisu 1- kurssiin. Jos ohjausta opetettaisiin alusta asti, myös kauhukuva lapsista, eläimistä ja pyrotekniikasta särkyisi, ja kynnyksellä käyttäen myös noita elementtejä elokuvissa madaltuisi. Mielestäni noiden osa-alueiden käyttöä on peloteltu liikaa.

Itse otin lasten ja eläinten ohjaamisen sekä pyrotekniikan Ennustuksessa haasteena, mutta en kokenut niitä missään vaiheessa kynnyksenä. Luulen että oma kokemukseni niin lapsista kuin eläimistäkin edesauttoi sitä että uskaltauduin tekemään kyseisen lyhytelokuvan päättötyönäni. Valmiissa Ennustus-elokuvassa lapsinäyttelijöillä on omat kompastuskivensä ilmaisuissaan; Einolla repliikeissä ja Jeminalla muutamassa kohtauksessa itse näyttelemisessä, mutta kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen että lähdin ohjaamaan kyseistä elokuvaa lopputyökseni.

Omat kommervinkkinsä tuli myös eläinten suhteen, mutta en missään vaiheessa kokenut näitä yllätyksiä ylitsepääsemättöminä, tai sellaisina että ne olisivat millään muotoa huolettaneet tai hermostuttaneet minua. Kompromissinteon taito on tärkeää eläinten suhteen.

Pyrotekniikan kautta opin pintamateriaalien ja valottamisen tärkeyden.

Paras oppi lopputyö-elokuvaa tehdessäni oli ehkä kuitenkin ne huomiot mitkä tein niin kuvauksissa kuin jälkituotannossakin itsestäni sekä kehityksestäni. Ennustuksen

kuvauksissa opin irrottautumaan monitorista kameran viereen. Koin paljon luontevammaksi seurata näyttelijän työtä kameran vierestä kuin monitorilta. Läheltä näin ilmaisun paremmin ja pystyin

näyttelijän kanssa suoraan kommunikointiin ja palautteeseen heti oton jälkeen. Ilman luotettavaa kuvaajaa tämä tuskin olisi ollut mahdollista. Teimme Villen kanssa ennakkoon niin hyvät kuvasuunnitelmat yhdessä, että minulle riitti kun kurkistin ennen ottoa loopista kuvan rajan, ja se kun kuulin oton jälkeen kuvan näyttäneen loopista hyvältä.

Toinen oppimiseni oli leikkausvaiheessa kohtauksista luopuminen, niiden järjestysten uudelleen jäsentely ja isojenkin kompromissien hyväksyminen, tai ainakin niiden kokeilu. Jälkeenpäin elokuvasta oppineena tekisin toki asioita toisin, mutta siinä

vaiheessa, niillä resursseilla ja tällä ajalla mikä meillä oli käytössä, olen tyytyväinen lopputulokseen. Ennustus oli iso kakku purtavaksi epookin, lasten, eläinten ja pyrotekniikan suhteen, mutta se oli myös alusta asti haaste jonka olin enemmän kuin valmis vastaanottamaan.

Lasten ja nuorten kanssa työskentely on haastavaa, mutta antoisaa. He ovat herkkiä ja haavoittuvaisia, mutta myös aidoimpia ja hienoimpia ihmisiä. Koen myös eläimet aidoiksi ja viattomiksi, ja minusta lapsia ja eläimiä voi hyvin verrata toisiinsa. Mielestäni lapset ja eläimet eivät ole hankalia vaan haasteellisia. Lapset ja eläimet eivät ole ylitsepääsemätön kompastuskivi, vaan päinvastoin mahdollisuus, jonka kautta voi oppia paljon ja parhaimmillaan työ heidän kanssaan on antoisaa ja palkitsevaa.

Lähteet

Kauppinen, Touko 2008. *"Raimo O Niemi suunnittelee suurta fantasiaelokuvaa"* .HS 18.12.2008,
<http://www.hs.fi/viihde/artikkeli/Raimo+O+Niemi+suunnittelee+suurta+fantasiaelokuvaa/1135242177748> (18.3.2009).

Rastimo, Kaisa. Lehtiset 2/2002 *Heinähattu ja Vilttitossu*. Artikkelit,
[http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/artikkelit/rastimo_heina_ja_viltti.jsp,\[set.kaapeli.fi/lehtiset.htm\]](http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/artikkelit/rastimo_heina_ja_viltti.jsp,[set.kaapeli.fi/lehtiset.htm]) (5.4.2009).

Weston, Judith. 1999. *Näyttelijän ohjaaminen; Kuinka luoda vaikuttavia esityksiä televisioon ja elokuvaan*. Helsinki: Nemo: TAIK.

Haastattelut:

Launonen, Tapani. 29.12.2008. Klaffituotannot Oy, Launosen työhuone, Oulu.
Haastattelun kesto 53:02.

Rastimo, Kaisa. 13.2.2009. Wayne's Coffee, Tapiola. Haastattelun kesto 56:27.

Niemi, Raimo O. 10.3.2009. Niemen työhuone, Pasila. Haastattelun kesto 1:23:13.

Kivimäki, Jouni. 2.4.2009. Sorin Sirkus, Tampere. Haastattelun kesto 20:24.